

Universitätsbibliothek Paderborn

Scopvs Biblicvs Veteris Et Novi Testamenti

Novicampianus, Albertus

Antverpiae, 1566

De Corrvptissimis Secvli huius moribus, varijsque atque turbulentis in religione Christiana doctrinis, Alberti Nouicampiani Oratio, in qua permulta prauae opiniones refelluntur, quidque pio cuique ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-30443

DE CORR V.

PTISSIONIS SECVL

buius moribus, varijsque atque turbulenteris in religione Christiana doctrinis, Albeni Nouicampiani Oratio, in qua permulta p*ro*
ue opiniones refelluntur, quidque p*ro*
cuique agendum sequendumq*ue*,
hoc tempore s*it*, ostenditur.

ET si genere Polonus sum, Serenissima Regina, Princeps illius lustrissime, vosque omnium ordinum viri ornatissimi: Est in qua genere Polonus sum, vicinus tamē Hungariæ, professioneq*ue* Christianus, ob idque Hungaricus, quantum in me est, coniunctissimus. Quod fit, ut his optimè consultum iri vellem, quam qui maxime: vel eō magis, quod dominatus Regum, sanguinisque coniunctione eorumdem & nunc, & olim Polonis Hungari deuincti fuere. Quin etiam hoc tempore, vobis exposcentibus, Principes vestros cūm in Polonia, fatis ita ferentibus, non sine magna tranquillitate, dulciique pace, aliquot annos exegissent: summa cum alacritate animi (absit odiosa assentatio) summa item obsequiorum promptitudine,

V.
V L I
rbules-
, Albeni
ulia pio
;

in, Se-
nceps ll
anii or
Eti, in-
is tamē
rianus,
me eft,
is opti-
qui ma
atu Re
one eo-
Polonis
n eriam
ritibus,
ia, fatis
a tran-
uot an-
acritate
) sum-
tudine,
&
& fidelitate, nec non apparatu belli
splendidissimo, vna vobiscum in re-
gnum vestrū fœlicissimè deduximus.
Cùm igitur videam Principes vestros
serenissimos, vosque omnes, in id toto
conatu animi incumbere, adnitenti-
bus etiam inclytissimi Regis Poloniae
oratoribus, viris prudentissimis, &c or-
natissimis, vt tandem aliquando post
tot ærumnas, tot calamitates, tot
denique clades, res Hungaricæ bene
componi, & probè constabiliri pos-
sint. Et ipse, qui anteà instituendo
Serenissimo principi vestro, manda-
to Regio operam diligentissimam im-
pendissem : his sanctissimis conati-
bus, quoad per me fieri potuit, dees-
se nolui. Quin potius Diogenem Phi-
losophum mihi censui imitandum,
qui Macedonum Rege expeditionem
in Græciam adornante, cæteris mœ-
nium propugnationi intentis, dolli-
um ipse, in quo degebat, ne inter suo-
rū labores ignauiae accusaretur, quām
maxima poterat contentionē, versa-
bat. Ego verò melius, qui vobis ne-
gocia profana tractantibus, de diuinis
aliqua in medium proferam, ob eam
potissimum causam, quod de illis, &
in hisce locis non recte, ne dicam im-
piè plurimi sentiant, odijsque plus-

T   quam

410. DE CORRUPT. MOR.

quam feralibus inter se ob ea dissident, & digladiantur. Porro ubi diuinam impie tractantur, aut derelicti habentur, non est quod quispiam (dummodo sanæ mentis sit) cætera bencessura fœlicesque exitus habitur putet.

Iacob. 1.

Prover. 16. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre lumen. Qui agnoscatur, & pie glorificetur, omnia condidit. Eius igitur regnum si

Eccle. 17. primum fideles non oscitantur quæsirint, cætera illis adiencia promisit ille, qui fallere non potest: adeò ut cœlum & terram ad nihilum redigenda putas, quam promissa illius

Propositio orationis. immutanda. Dicam igitur, & dicam quam breuissimè potero, de moribus corruptissimis, turbulentissimisque & calamitosissimis in religione Christiana hoc seculo dogmatibus quidque in eis pio homini agendum sequendumve sit, vos quæso animum

Affæctus in aduertite, Illud autem in primis à vo- recte iudicabis efflagito, vt, si vos æquos iudices do officiūt. dictis meis præbituri estis, animum affectibus vacuum afferatis oportet.

Quintilia-nus.

Verissimè namque dixit Quintilianus, Id quod indices fuisse volunt, esse facile credere. Et sicut amantes de forma iudicare non possunt, qua-

sensum omnem nem à occupatista non partis ac irrisione trius co moror: etiā immo quid ho s t v : cens, c pendis tempru sus, & scelesti etus ma tem ob uideris. Flere loqui, huīus i quispiam que exp iam inco tum illi homin sequéti dis scel torū au

sensum oculorum premit amor: ita omnem inquirendæ veritatis rationem à nobis amitti, cùm affectibus occupamur. Quod si fortè quispiam ista non prouidens, odio nostri, vel partis aduersæ amicitia abductus, nos irrisione persequi, nostraque hæc acerius conuellere pergit, haud equidein moror: quippe qui id mihi cùm doctissimis viris commune sciam. Sed quid hos dico? cùm ipse C H R I S T U S Seruator omnium optimè docens, doctrinæque suæ signis, & stupendis miraculis fidem faciens, sic contemptus, spretusque fuerit, ut furiosus, & dæmoniacus à plurimis ijsdem scelestissimis censeretur. Tantum affectus maligni in limanda veritate men tem obruunt, & præcipitant, nisi prouideris.

Flere magis libet Christiani, quām loqui, vbi mores corruptissimos seculi hiūs infelicissimi, & calamitosissimi quispiam fixius inspexerit, diligentiusque expenderit. Quamuis enim olim *Vitia pri-*
am inde à condito orbe, post obscuratum illud lumen naturæ, menti primi hominis diuinit⁹ infusum, seculis subsequētibus, homines plurimis ac nefandis sceleribus obruti, execrandisque errorū ambagibus impliciti fuere, adeo,

*Christus.**Narratio.**Vitia priorum seculorum.*

T A V E

vt honorem, & gloriam, cultum denique, qui soli rerum opifici Deo debetur, detulerint hominibus, spiritibus malignis, animantibus rationis expertibus, statuis item ex ære factis, aut ligno cælatis, quibus etiam (horresco referens) filios & filias suas immolau-

Psal. 105. runt: Tamen præsentis seculi, in ligno positæ, scelera paria, vel potius **Vita seculi præsentis.** grauiora ducenda sunt prioribus. Et enim post tot exēpla grauissimaru pœnarum de peccatoribus sumptuarum: post tot insignia beneficentiae diuinæ in homines testimonia: post coruscantem Euangeliū lucem, ab unigenito filio D. I., in sinu patris existente, mundo illatam, mirandis prodigijs confirmatam, sanguine Apostolorum, & innumerabilium martyrum obsignatam: deinde post perpetuitatem, & constantiam Ecclesiæ illi à C H R I S T O promissam: post tot hæreses planè sopitas, confutatae que scripturarum & Ecclesiæ auctoritate, aduersus quam ne portas quidem inferi C H R I S T V S preualituras pollicitus est: post ea (inquam) omnia, hominés huius seculi, eorum omnium oblii tanquam equus & mulus, in quibus non est intellectus, in vita ruunt, hæresesque iam à multis tempore

Psal. 31.

ribus

ribus damnatas in dubium reuocant.
Quae quidem facientes, timorem Dei
abiciunt, Ingratitudinis in D E V M, *Ioan. 13.*
vitum longè omnium tetterimum,
incurrunt: Charitatē peculiare quod-
dam Christianorum insigne rumpunt:
Ethnicis & publicanis se pares demon-
strant, vel potius deteriores. Acci-
dit enim illis illud Proverbium à Pe- *Proverbii.*
tro repetitum, *Canis reuersus ad su-*
um vomitum, & sus Iota in voluta-
bro luti. Quamobrem melius erat illis,
dicente Petro, non cognoscere viam
iustitiae, quam post agnitionem re-
trorsum reuerti à sancto mandato. Le-
uius enim redditur peccatum ignoran-
tia: grauius dannabuntur qui crimen
impietatis, ingratitudinis vitio cumu-
larunt. Id quod C H R I S T v s aper-
tè expressit, cùm diceret, Seruum sci-
entem voluntatem Domini, & non
facientem, plagis afficiendum multis:
contrà nescientem, & non facientem,
paucis. Sodomitis item tolerabilius
futurum in die indicij, quam Iudæis
*C H R I S T o non obedientibus. His *Matth. 10.**
autem vitijs homines nouissimis tem- *Vaticinium*
poribus, quasi pestilentia inuaden- *Pauli de*
dos, Paulus olim vaticinatus est: cu- *sceleribus*
ius verba hic non sine causa recensem- *eius seculi.*
da duxi: Illud scito (inquit) in nouis- *2. Tim. 3.*

T 3 simis

simis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, iactabundi, superbi, maledicti, parentibus non obedientes, ingratiani, impij, sine affectu, nescij foederis, criminatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proidores, temerarij, tumidi, voluptatum magis amatores quam Dei, habentes formam pietatis, sed qui vim eius abnegarent, & honesta. Obscro, an virtus haec secundum yaticinium Pauli hoc seculo non inundarunt? vos locupletes testes esse potestis. Ego certe quantum attinet actiones in speciem studiosas, quas moraliter bonas vocant, Turcas plurimis Christianis praestare, constanter affirmare ausim. Illi enim (veluti ex scriptis, & relatu quorundam accepi) a quietatis & pectorum seruantes sunt. Principibus suis fideles, illisque ad nutum etiam obedientissimi: à rapina suorum abstinentes, liberales in pauperes, sobrij, legis suae obseruantissimi: adeò ut ne latum quidem vnguem ab ea declinare velint. Quamobrem consultante etiam cum proceribus Czare, professor legis eorum adesse jubetur, attentè obseruans, ne quid legi contrarium ab illis decernatur, sanctificaturve. In cæremonijs item, tem-

*Turcarum
mores qui-
dam.*

Nota.

plisque ædificandis magnifici, in quæ
etiam per diem aliquoties, summa cum
reuerentia venire solent. Quandoque
& in templo Christianorum, quæ apud
illos cum rebus sacratis, dicatisq; Deo
inuolata permanent, sacerdotibus, mo-
nachis, suos prouentus vnâ cum reli-
gione in pace retinentibus. Hæc & si-
milia ipsi Mahometico dogmate imbu-
ti studiosissimè obseruanda curant:
Christianorum verò plurimos à Chri-
sto Iesu edoctos, ad melioremq; spem
vocatos, contraria illis facere puder-
minimè. Nam ut cætera vitia, quibus
madent, raseam: illa tamen recentio-
ra oculos quasi ferientia, breuibus
perstringam. Cùm iuxta factum Da-
uidis, decor domus Dei illis diligen-
dus esset, zelusque eius, illos non di-
co mouere, sed comedere deberet, id
quod C H R I S T O accidisse Ioannes
testatur: Ipsi tamen contemptis spre-
tisque legibus, animo sacrilego, dili-
gētes magis gloriam hominum quam
Dei, templo prophantan, defoedant, di-
ruunt, rebus sacratis, dicatisque Deo,
manus prophanas admoliri minimè du-
bitant: idque suapte libidine ducti, ci-
tra omnem necessitatem, superiorum-
que consensum, eas in priuatum vsum
conuertunt, latius esse ducentes, se,

T 4 do-

*Psal. 25.
In propheta-
niores tē-
plorum.*

Ioan. 2.

Ioan. 12.

416 DE CORRUP. MOR.
domosque suas tapetijs , argento, auro nitere , quam templo Adhaec, ut ipsi ea deglutiunt , arcasve suas impletant , quam ut in templo Domini ad publicos usus , vrgente necessitate recordantur . Ex possessionibus item Ecclesiæ potius alantur ipsis , eorumque serui , quam ministri Domini ad honorem et Dei gloriam , qui sapiente Hebreo teste , omni laude maior est , verique agnoscatur , riteque glorificetur omnia condidit . Questus est olim Deus apud Hieremiam , quod Rechabitis mandata patris sui capessentibus ,

Ecale. 43.

Ierem. 35.

Iudei mandata Dei negligerent . Nunc ægerrimè non feret , cum Turcis dogmata Mahometi mordicus retinentibus , Christianorum plurimi mandatis Dei non parent ? Quod si Deus Rechabitis vitio non vertit , quin potius gratiam se relaturum pollicitus erat , quod homini patri suo morem gerentes , vinum non biberunt , nec seminarunt , in domibusque non manserunt , quæ quidem ad honorem Dei parum vel nihil pertinebant : Quomodo Christianis laudi non ducer , & non referet , quod patrum maiorumque suorum traditiones in laudem & gloriam Dei vergentes sumiter retineant ? Dedit poenas gra-

uissimas Baltazar Rex Ethnicus , Danie. 5.
quod vasa Domini ex templo Hiero- Baltazar.
solymitano à Nabuchodonozore af-
portata prophanarat , ex illis in con-
uicio tantummodo bibens . Acerrime
à Deo percussus Heliodorus princeps , 2. Mach. 3.
qui à Rege Antiocho Hierosolymam , Heliodorus
raptum thesauros templi & homi-
num illic reconditos , missus fuerat:
Christianorum verò plurimi , cùm id
fine timore Dei , pro sua libidine tan-
tum faciant , quomodo istud inultum
auferent ? Notum enim est , quanti Ioan. 2.
decorē templi ipse C H R I S T V S Christus
I E S U S fecerit , cum Iudæos emētes & quāti deco-
vendentes , è templo flagello ex funicu rem templi
lis facto , non sine maximo zelo expu- fecerit .
lerit & eiecerit , testimonium ex Esaia Esaiae. 56.
proferens : Domus mea , domus ora-
tionis vocabitur , vos autem fecistis il-
lam speluncam latronum . Quinetiam
nē vas quidem , referente Marco , fer- Marc. 11.
re per templum sinebat . Adhæc ipse
festo innouationis templi , & dedica-
tionis altaris à Machabæis instituto ,
interfuisse à Ioanne narratur . Quòd si
Christus cùm esset Deus , ea tamen que
homines in honorem & gloriam Dei
constituerant , non contempñsit , imò sua
præsentia approbavit : Tu qui es pul-
uis , & cinis , cur ea facere dedigna-
ris ?

T 5 ris?

418 DE CORRUP. MOR.

ris! cur eum honorem templis non defers? quin potius nulla necessitate ad actus, tua tantum libidine ductus rapis ea, quae homines pisi, pro ornamento templi in honorem & gloriam Dei vergente, contulerunt, idque non sine sacrae scripturae autoritate, in qua plurima extant eius rei testimonia, que hic recensere longum esset. Factum tamen Cyri regis Persarum silentio præterire non possum, qui, licet Ethnicus esset, populo tamen Iudaico et captiuitate dimisso, templum Domini restaurare iussit, vasaque aurea, argentea à Nabuchodonozore olim ablata, restituit, numerum quinque milium quadringentorum implètia. Ad eos Ethnici veros Dei cultores virtute anteueniunt. At dices fortasse (ut de imaginibus pauca loquar) Dei præceptum esse: Non facies tibi sculptile. Non eo inficias, id dictum Dei esse: Nego tamen ita, veluti opinaris, intelligendum. Ea enim potissimum ratione Deus id præcepisse existimandus est, ne Iudæi, qui tum temporis in idolatriam proni fuerant, idola facerent, quod eum honorem illis exhiberent, qui solius Dei viui est, veluti gentes fecere, iuxta illud Psalmographi: Simulachra gentium argentum & au-

Exod. 38.

3. Reg. 6.

2. Para. 29

2. Mach. 3.

Ezdr. 1.

Factum Cy

ri Regis.

Numerus

reorum.

Exod. 20.

Cōtra cuer

iores ima-

ginum.

Psal. 113.

rum, opera manuum hominum. Alioqui, nisi ad eum modum hic locus accipiens esset, cum Exod. xx. dixisset Deus, Non facies tibi sculptile: Vigesimo quinto vero, quasi sui oblitus, præcepisset duos Cherubim ex auro parados, quomodo sibi non esset contrarius, & quasi sibi non constans? cum ramen non sit Deus, quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. Cum igitur nullus sit locus, quod sciām, in lites sacris, quo præcipiatur imagines in templis non esse debere, non video, cur sententia istorum probanda sit, qui illas è templis ejiciunt, præsertim cum contraria in scripturis inueniantur exempla. Vnum illud proximè citatum, *Exempla alterum 3. Regum 6. vbi inter cætera scribitur, Salomonem præter duos Cherubim in medio templi inferioris collocatos, alios quoque in parietibus fecisse, & palmas, & picturas varias. Huc accedit, quod ab ipso tempore Apostolorum, imaginum Iesus in Ecclesia fuerit, ut Athanasius, Eusebius, Gennadius, cæterique viri grauissimi, & vetustissimi docent: donec circiter annum Domini septingentesimum septimum, imagines non esse recipiendas docere cœperit.*

T 6 Xena-

NUM. 23.

Xenias Xenias quidā, fortuna seruus, natio-
auctorsectæ ne Persa, secta gentilis, à Domino su-
Iconocla- profugus, ab Antiochiae Episcopo in-
starum, scio, quod baptisatus non esset, in Ep-
Nicephor⁹ scopum Hierapoleos ordinatus. Haec
Eusebius. hæresim plurimi complexi sunt, o
 quam celebratum fuerat cōcilium Ni-
 cænum, quod Græci generale se-
 generale nomen appellant, in quo hæresis Ico-
 noclastarum siue Iconomachorū, hoc
 est, eorum qui imagines tollunt, dam-
 nata est. Vbi de imagine Christi in
 cætera hoc decretum est, quod hoc
 sticho continetur.

Concilium Nam Deus est, quod imago docet, sed in
 generalē Deus ipsa:
Septimum. Hanc videoas, sed mente colas, quod certi
 de imagine in ipsa.
Christi.

Solilio ob- Pro hac synodo Epiphanius Græ-
 iectionis de cus plurima scripsit, rationes hæretico-
 imaginib⁹. rum hac de re refutans. Inquiet foni-
 tan quispiam, imagines esse scandalo,
 quippe quæ ab hominibus colantur. Vi-
 de, num rectè argumenteris. Nam pri-
 mā propositio tuæ argumentationis

Multa sunt nō omnino vera est, hec scilicet: Quod
 scādalo, ta- cunque est scandalo, tollendū est: mul-
 mē nō sunt ta- ta enim scandalo sunt, nemo tam
 tollendas. mentis compōs, ob id spernenda, tol-
 lendaque esse censuerit, sed de illis re-
 tē sentiēdum. Ut verbi causa, Scriptu-
 ra sa-

ra sacra, ex qua multi scandalizantur,
eam perperam intelligentes. Christus *1. Cor. 10.*
item dicente Paulo, multis est scanda-
lum, & stultitia. Quod & ipse innuit,
cum apud Matthæum de se ipso dice-*Matth. 11.*
ret: Beatus qui non fuerit scandalizatus
in me. Iam & eadem ratione Sol et Lu-
na è cœlo deiiciendi erant: plurimi si-
quidem fuere, qui hos coluerunt, &
nunc fortasse aliqui adorant. Quod ve-
ro secundam propositionem attinet,
nempe quod imagines, veluti opina-
ris, adorentur. *Imagines*
esse, non ut colantur, sed ut sint memo-*cur in tē-*
ria Christi Iesu, sanctorumque eius, plis sint.
quos & pater cœlestis docente Chri-
sto honore dignatur: magis enim mo-*Ioan. 12.*
uent animum, quæ quasi præsentia cer-
nuntur, iuxta illud Horatij: Segnius *Hora. in ar-*
irritant animos demissa per aurem,*te poëtica.*
quæ sunt oculis subiecta fideli-
bus: Proinde in medio templi, vel
alibi, imago Christi crucifixi statui-
tur, ut in mentem homini subeat, quod
CHRISTI passione redemptus, &
credens in eum, corpori mystico, quæ
est Ecclesia, per templum materiale de-
signata, misertus sit, ob idque grati-
as Deo agat, & secutus Paulum in cru-
ce Domini Iesu glorietur, per quem
sibi mundum, & se mundo crucifi-

T 7 xum

Crucis ima-
go cur in
templis sta-
tatur.

Galat. 6.

xum existimet. Sanctorum item ima-
gines inspiciens, eos sibi imitando

proponat, in fideque roboretur, et
iusdem Pauli praeceptum securus: Imi-
tatores mei estote, sicut ego C H R I-

S T I. Quod si sint qui haec ignorent,

docendi sunt, neque ob id imaginei

eijienda. Iam si dixeris, sacerdo-

tes ipsos ac Episcopos ante illorum

imagines cereos suffigere, suffitumque

facere: non te offendat (ait Gennadius

Constantinopolitanus patriarcha, vir sanctus & miraculorum pa-

guntur, & trator) symbolicos enim ista sunt,

non lignis aut lapidibus ipsis, sed in

honorem illorum, quibus cum Christo

requies est, & quorum honor ad

ipsum recurrat, attestante sapiente Ba-

silio. Qui erga conseruos bonos ho-

norem, erga ipsum Dominum bene-

uolentiae signa exhibet, luminaria, fi-

dei lumine, odoramenta boni odoris ini-

tationem designant. Qui quidemo-

dor Sancti Deo fuere, nosque exem-

pto illorum esse debemus. Id quod

Paulus de se praedicat, C H R I S T I

(inquit) bonus odor sumus Deo: Qui

cum sanctos, testante C H R I S T O,

honorificet, quamam audacia tu illos

despiciendos duces? memoriamque il-

lorum nullam in Ecclesia extare cu-

perit. T

2. Cor. 2.

Eccles. 12.

pies? At contrarium sapiens Hebreus
præcipit, cùm diceret: Laudemus vi- Eccle. 44.
ros glorioſos, & parentes nostros in Sanctorum
generatione sua: ſapientiam ipsorum laus in Be-
narrent populi, & laudem eorum nun- cleſia.
ciet Eccleſia. Laudibus vehuntur ab Imagines
te Horatij, Decij, Scipiones, Fabricij,
Lucretiae, & alij innumerebiles Eth-
nici, eorumque imaginibus ædes tuæ a-
dornantur: Sancti contrà, qui membra
CHRISTI ſunt, contemnentur, ob-
liuioni tradentur, imaginesque eorum
confringentur, & exurentur? Nomina
iſorum, qui cuius ſpiritus fuerint, ne-
ſtitur, fastis ſeu calendarijs inscribis,
imaginesque illorum non ſine animi
voluptate inspicere gaudeſ: Ea verò
quaे in libro vitæ ſcripta ſunt, eraden- Loui. lib. 13.
da duces, imaginesque item eorum, ne
aſpectu quidem dignaberis? Qua qui- Tom. i.
dem re Ethnici te ſimilem oſtentas,
imò deteriorem. Siquidem aliqui illo-
rum C H R I S T I imaginem habue- lexandro Seuero Cæſare, & de Cher-
runt, & venerati ſunt. Quod de A- ſeogle Baiazethis genero, ſcriptores Triplex er-
prodidere. Sed dñi hæc à nobis dicūtur, ror, qui dia-
non defuturos reor, qui ad ſcripturam ſpurcates de
diuinam prouocent. In quo quidem imaginibꝫ
tripliciter errant: Primum, quod ad ſcripturā
ea in re illis ſcriptura contraria ſit, prouocan- tan-

tantum abest, ut patrocinetur, veluti paulò antè ostensum est, ex sequentibusque magis liquebit. Deinde, quod solùm illa credenda seruandaque esse existimant, quæ in scripturis diuinis apertè descripta inueniantur. Postremò, quod Ecclesiæ autoritatem & traditionem eneruent. Quorum neutrum ab Orthodoxis recipitur. Si enim hoc secundo loco dictum, veritati consonum esset, vti illis videtur; certè hac ratione Euangelistarum scripti, imò & cæteri libri sacræ scripture abiiciendi erunt, quod aliquando ab Ebionitis factum, solo Euangeli Matthæi videntibus, et alijs vetus testamentum lacerantibus. Quem enim locum ex scripturis diuinis commonistrabunt, vbi D e s apertè prædicaret, quot, & qui nam libri sacræ scripturæ sint? Neque est, cur solùm ad titulos librorum recurrent. Erant enim Euan-

ca. 35. cōtra
heres.
Iren. lib. 1.
ca. 26. con-
tra hæres.
Euseb. li. 3.
Aug. ca. 5.
cōtra epij.
Manich..

gia (vt grauissimi & vetustissimi scriptores testantur) sub nomine Apostolorum falso ab hereticis prolatæ, vt Iudæ, Petri, Thomæ, Matthiæ: non sunt tamen Ecclesiæ auctoritate approbata. Quam quatuor diuus Augustinus fecerit, ipse ostendit, cum diceret: Non crederem Euangeliō, nisi me Ecclesiæ Catholicæ com-

commouer-
ter sacræ f-
quæ per I-
tuerunt,
etiam ne-
cti dijini
personis,
quia in sc-
tineri illis
secutus M-
stantinop-
baitem
mini: N-
ne Trin-
paruulis
dominic
quam te-
ex 1. cap-
genus al-
qua cùm
ptor Te-
& alia-
si legem
inuenies
étrix, &
fides ob-
li 2. ad
qui null
non ex-
State in-
tiones,

cominoueret authoritas. Sed præter sacræ scripturæ libros, & alia sunt, quæ per Ecclesiæ traditionem innotuerunt, quorum quædam ad salutem traditionē etiam necessaria sunt: ut Spiritus sanctus ecclesiæ in spiritu diuinitas, & æqualitas cum alijs notuerunt. personis, quam Eunomiani negabant, quia in scripturis diuinis minimè contineri illis videbatur. Eam opinionem securus Macedonius, in Concilio Constantinopolitano condemnatus: Verba item consecrationis corporis Domini: Nominis personæ in descriptione Trinitatis usurpatio: Quod in parvulis baptismus efficax sit: Diei dominicæ pro sabbato introductio, quam tempore Apostolorum fuisse ex i. capit. Apocalypsis constat, & id genus alia non pauca. Quorum aliqua cùm recensuisset veruissimus scriptor Tertullianus, subdit: Harum *Tertull. de* & aliarum huiusmodi disciplinarum *coro. mil.* si legem postules, scripturam nullam inuenies, traditio tibi perpendetur auctrix, & consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix. *Quin & locus Pau-* *Locus*
li 2. ad Thessaloniken. 2. contra eos est; Pauli.
qui nulli rei fidem haberi volunt, quæ non expresse in scripturis caueatur. State inquit fratres, & tenete traditiones, quas accepistis siue per sermonem,

nem, siue per Epistolam. Cum
quos hoc loco Chrysostomus & Gr.
ca scholia, referente Gagnatio, Grae
quidem, sed in eam sententiam loquun-
tur. Etenim scripta & non scripta
præcepta tradiderunt Apostoli, &
traque obseruatione digna. Igitur &
Ecclesiæ quoque vel non scripta tra-
ditio seruanda est, hæc ille: Nec dis-
similes locos aliquot in Paulo, alijs
que scripturis inuenire est, ad hanc
hæresin retundendam, quæ Euno-
mianorum, Arrianorum, Nestorij,
Arrij, & aliorum fuerat, in Concilio
generali septimo ab annis septingen-
tis sexaginta quinque damnata. Eam
tamen recentiores non deteriti sup-
plicio illorum complexi sunt, autho-
ritatem & consuetudinem Ecclesiæ ni-
hili facientes. Paulus vas Domini ele-
ctum (ut de eo quod tertio loco pro-
positum fuerat dicam) rem indifferen-
tem, de qua nihil in scripturis sacris ca-
uetur (ut scilicet vir aperto capite, mu-
lier operto ore) obseruari vult ab om-
nibus, argumentum aliud aduersus con-
tentiosos nō afferens nisi Ecclesiæ con-
suetudinem: Si quis (inquit) inter vos
videtur esse contentiosus, nos talem
consuetudinem non habemus, neque
Ecclesia Dei. Quem morē canone 14.

*Consuetudo
et alij: &c.*

1. Cor. 11.

secutum
tra Arris
teros pl
Episcop
lim per
rō nesci
obserua
tudines
tione al
stissime
lo, nō
Verium
diuum
um ceu
bitum,
Christ
aut no
tur. N
per sit,
est, vni
lum re
Quam
voluit
frater
non ar
cus &
dicere
ta esse
clesiæ
rum s
uerati

secutum est Nicænum Cōciliū con-
tra Arriūm congregatum, cui inter cæ-
teros plurimos Paphnutius Aegypti *Libr. 10.*
Episcopus interfuit, per quem sicuti o-
lim per Apostolos signa siebant: *Isti ve-*
rò nescio quo spiritu inflati, tot annos
obseruatas Ecclesiae Catholice consue-
tudines nihili ducunt: qua quidem ra-
tione alienos se à Dei spiritu manife-
stissimè produnt, cùm ille, dicente Pau-
lo, nō dissensionis sed pacis sit author.
Verūm enim uero mīmē mirūm est, si
diuum Paulum, Nicaenumq; Concili-
um ceu vnum ex quatuor Euāgelijs ha-
bitum, contemnāt, cùm eo modo &
Christo Iesu notā mendacij se inurere,
aut non animaduertunt, aut non veren-
tur. Nam cùm Ecclesia Catholica sem *Ecclesiastis*
per fit, alioqui Catholica nō esset, hoc *erroris in-*
est, vniuersalis, quæ vniuersalitas nō so *similates*,
lum refertur ad loca, sed ad tempora. *quid chri-*
Quamq; etiam visibilem esse Christus *sto inurans*
voluit, cùm diceret: Si te non audierit
frater tuus, dic Ecclesiae: si Ecclesiam *Matth. 18.*
non audierit, sit tibi tanquam Ethni-
cus & Publicanus. Qui enim Ecclesiae
diceret, quæ illi inuisibilis & incogni-
ta esset, veluti isti putant. Ei autem Ec-
clesiae Christus pollicitus est se missi-
rum spiritum veritatis, cum ea perse- *Ioan. 14.*
ueraturum in æternum. Ipseque apud
Mat-

Matth. vi.

Matthæum idem se facturum prædictum est: Non video qua ratione isti erroris Ecclesiam insimulantes, blasphemiam in CHRISTVM effugere poterint. Quod verò attinet locos ab istis in contrarium adduci solitos, ut illud.

Deut. 12.

Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam nec diminuas. Hic locus in eo sensu accipi non potest, ut isti detorquent. Dominus enim hoc loco (ut ex antecedentibus verbis colligitur) inhibet solum populo suo, ne relicta doctrina cultus sui, quam ipse per Moysen deuterat, cæremonijs falsorum deorum ipsum colerent, non verò additionem in vniuersum prohibet, alioqui sequetur solum Pentateuchum Moysis a delibus recipi debere, (quod Samaritani fecerant) alij verò libri veteris & noui Testamenti explodendi erunt.

Maledictioni item obnoxius erit Iosue vel Esdras, qui bonam partem ultimi capitilis libri Deuterono. addidit de morte Moysis, & cætera. Sacrilegus fuisse putandus erit Moyses, qui multa addidit, quo ea quæ præciepiebat Dominus declararet, ut in ritu phase, & in obseruatione sabbati, ubi constat legentibus præter Dei præcepta aliqua fuisse addita. Haud dissimiliter solvi

*Exod. 12.**Exod. 20.**23.24.*

po-

poteſt ſeundus locis, quem ex Paulo *Gala. 1.*
afferunt. Si quis vobis euangeliza- *Locus Pauli*
uerit præterquam quod accepiſtis, a- *li non recte*
nathema fit. Ut ſcilicet intelligatur de *pro tuendo*
doctrina contraria & aduersa Euan- *errore cito-*
gelice doctrinæ, & quæ illi deroga- *tus.*
bat, veluti illa quam pfeudoapostoli
Galatas docebant, in dignominiam
Christi prædicantes, legem Moysis ne-
cessariam eſſe ad ſalutem homini, qui
in *CHRISTVM* credidit. Itaq; non
prohibet eis aliam doctrinam, nec alia
ſcripta tradentia ea, quæ ad gloriam
Christi pertinerent. Alioqui anathema
fuiffent, qui receperunt Ioannis Euau-
gelium & Apocalypſim, quæ longe
poſt Paulum ſcripta ſunt. Tertius lo-
cus ex ſcriptura, nunquam non in ore
iſtorum verſatus, vbi de traditionibus
Eccleſiaſticis fermo incidit ex Marco:
In vanum me colunt docentes doctri- *Marc. 7.*
nas, & praecetta hominum. At li- *Locus ex*
quet, praecedentia in eo capite expen- *Marc. 7.*
denti, loqui Christum de frigidis tra-
ditionibus, & proiſſus inutilibus, qua-
lis eſt: Illotis manibus non manducan-
dum panem: Non licere comedere è fo-
to redeuntibus, niſi lauarentur: & alia
illuc à Christo exprefſa. Quæ nihil ha-
bent commercij cum apostolicis & ec-
cleſiaſticis traditionibus, quibus Ec-
cleſia

436 DE CORRIP. MOR.
clesia fulcitur & robatur, de quibus
antea dixi. Sed his ad quae refellendi
ardor animi me abstulerat, dimisisti
alijs quæ in contrarium ab istis pro-
runtur, quæ quidem omnia inter can-
tos Martinus Peresius accuratè con-
tauit: ad cætera quæ præsentis sunt in-
stituti, pergamus. Vbi parumper ex-
pendamus obsecro, cur prædictum ca-
talogum vitiorum Paulus recensuerit,
ea quasi digito commonstrans, quod
& in alijs locis fecit. Neque enim re-
merè fecisse putandus est. Nouerat ni-
mirum ille à Spiritu sancto edoctus, ho-
mines in quos seculorum fines deuene-
runt, malitia ita excæcatum iri, vt ma-
nifesta scelera perinde ac si scelera non
essent ab illis dissimularentur ac con-
temnerentur. Quique prauis doctrinis
imbuti, & libertate Euangelica abu-
tentes, confiterentur se nosse Deum,
factis autem (vt idem ait) negarent,
sintque ad omne opus bonum repro-
bi, satis sibi ducentes, si in omni ge-
nere vitiorum volutati ceu in volutabro
coeni, C H R I S T U M mediatorem o-
re tantum confiterentur, magisque
linguam quam mentem piam haben-
tes, suas fides fictas, vel potius perfidi-
dias configerent atque iactarent. Cū
tamen una sit fides, sicut unus Deus,

D. Paulus
cur vitia
sigillatim
enumerarit
1. Cor. 10.

Sapien. 2.

Fium. 1.

vt Paulus ait. Idemque manifestissimè *Ephe. 4.*
fateatur factores, non auditores verbi, *Roma 2.*
iustos esse apud Deum. Sed & ipse
Christus apercissimè idipsum testatur *Math. 7.*
cum diceret, Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, introibit in regnum cœlorum, sed qui fecerit voluntatem patris mei. Quod si regnum cœlestē *Argumen-*
obueniret ijs, qui sola fide contenti, lu-
xuria difflunt, ac delicatē & mol-
liter viuunt: sanè ea ratione stultitiae *mortuam*
arguendi essent Apostoli, & omnes e-
lecti D e 1: quippe qui (vt isti opinan-
tur) dissolutē viuendo æternæ vitæ *1. Cor. 9.*
sorituri erant hæreditatem: nihilo- *2. Cor. 11.*
minus corpus suum castigabant, &
in seruitutem redigebat laboribus plu-
rimis, vigilijs, ieunijs, à carne & vino *Danie. 10.*
abstinentes, orationi instabant, no- *1. Tim. 5. 6*
ste etiam ad confitendum nomini Dei *Roma. 12.*
surgententes. Alij (vt Paulus ait) circuit *Psal. 118.*
erunt in pellibus caprinis, egentes, an- *Hebre. 11.*
gustiati, afflicti in solitudine, errantes
in montibus & speluncis, & in cauer-
nis terræ, prouidentes bona non solum
coram D e o, sed etiam coram om-
nibus hominibus, ab omni specie ma-
li abstinentes, adeò vt Paulus do- *1. Cor. 8.*
ctor gentium diceret: Si esca scanda-
lizat fratrem meum, non manducabo
tarnem in æternum, ne fratrem meum
scanda-

*Tertul. de
jejunio ad-
uersus Phy-
sicos.*

*Aliud ar-
gumentū.*

Psal. 36.

i. Cor. 6.

Matth. 7.

Mat. 5.19.

*Notantur
homines
eius seculi.*

Prover. 2.

Esa. 4.

scandalizem. Harum actionum pa-
rum & aliarum plurimarum euiden-
tissima extant in literis sacris, scriptis
que grauissimorum authorum testimo-
nia & exempla, quæ si recensere vel-

lēm, tempus me deficeret. Adhac si
credentes solum regnum Dei possesi-
ri essent, & non etiam declinantes a ma-

lo, facientesque bona, id quod Psal-
mographus faciendum præcipit: cer-
tè Paulus Spiritu Dei loquens, men-
dacijs notandus erit, quod diceret: No-

lite errare, neque fornicarij, neque adulteri,

neque molles, neque fures, neque auari,

neque ebriosi, neque maladici, neq; raptiores regnum Dei pos-

sivebunt. Quin & ipse Christus, cùm

diceret, latam esse viam & spaciam,

quæ abducit ad exitium, angustam

verò portam & strictam, quæ dicit

ad vitam, ad eamque ingressuris man-

data Dei seruanda præciperet. At hæc

CHRISTO & sanctis tribuere, ne-

fandum esse & impium, nemo nisi im-

pius ipse negauerit. Hoc verò secu-

lo maligno, vitia prædicta plurimi non

solum non fugiunt, verum etiam in il-

lis mirum in modum sibi blandiun-

tur, lætanturque, cùm ea fecerint, pa-

simque sicut Sodoma & Gomorra

prædicant. Eos item, qui ea patrant,

amant,

amant, prouehunt. Contra ab ijs alienos, sibi ad videndum quoque (vt Sa- *Sap. 2.*
piens ait) graues ducunt, quod vita illis dissimiles sint. At contrarium fieri debere sacrae literae innuunt. Odiui (in- *Psal. 25.*
quit Psalmographus) coen malignan-
tium, & cum impijs non sedebo. Detra-
hentem secretum proximo suo, hunc
persequebar. Superbo oculo & infatia-
bili corde, cum hoc non edebam. Ambu-
lans in via immaculata, hic mihi mi-
nistrabat. Et Paulus, Si is, qui frater no-
minatur inter vos, est fornicator aut a-
varus, aut idolis seruiens, aut maledi-
cus, aut ebriosus, aut rapax, cum huius-
modi ne cibum capiatis. Hæreticum ho-
Titum. 5.
minem post unam & secundam corre-
ptionem deuita, sciens quia subuersus
est, qui eiusinodi est, & delinquit cum
sit proprio iudicio condemnatus. In
semetipsum scilicet sententiam ferens
suo arbitrio de Ecclesia recedendo. At-
qui hoc seculo homines animales non
percipientes ea quae sunt spiritus, haec
contemnunt, iuxta illud: Impius cum
in profundum peccatorum venerit, con-
temnit. De ijs illud Tertulliani aduer-
sus Psychicos dici possit, Deus tibi
venter est, & pulmo templum, & a-
qualiculus altare, & sacerdos cocus,
& sanctus spiritus nidor, & condi-

Prouer. 18.

V   mene

menta charisimata, & ructus propheta. Et paulò post, Apud te Agape in a
cabis feruet, fides, in culinis calet spe,
in ferculis iacet charitas: Hæc ille. Ce-
terū dñi hæc loquor, ne quispiā fidei, id
quod eius est, per me detractum putet.
Scio enim quid illius sit. Qua de re va-
bosius disserui in assertione, qua ostendit
secundum doctrinam Pauli, charita-
tem præstantiorem esse fide, etiam in
hac vita: quæ assertio est Cracoviæ
typis excusa. Illud autem magis de-
plorandum est, quod ea virtus & do-
gmata tantum inualuerunt, ut reme-
dia pati non possint. Nam si forte al-
qui probi & docti, ad ministerium ver-
bi diuini iuxta ordinem Ecclesia in-
vocati, voce (iuxta præceptum diu-
num) exaltata ut tuba, scelera eorum
& dogmata pestifera proscindant, fir-
missimisque rationibus conuincent,
exemplò inscitiae infamantur, ac
exploduntur, ab ijs etiam, qui vix à pro-
mo (quod aiunt) limine literas facili-
salutarunt, immo ab analphabetis, aucti-
etiam suas exemplo Iudæorum con-
tentibus, & quasi furore percitis, inven-
dīctū Psalmographi: Furor illis secun-
dum similitudinē serpentis, sicut ap-
pis surda, & obturantis aures suas, que
non exaudiet vocem incantantium.

Psalm. 52.

*Vitia eius
seculi reme-
dia pati no
possunt.*

venefici incantantis sapienter. O per- Index ba-
uersum, & insanum iudicium, o mentem nus quis.
in reprobum sensum datam. Tu qui di Mar. 10.
scipulum te profiteris, supra magistrum
esse vis? At id Christus negat. Non est
(inquit) discipulus supra magistrum,
quatenus scilicet opera illius in discen-
do vtitur. Na qua ratione imperitus de
perito iudicium rectum ferre poterit,
cu nemo bonus iudex sit earum rerum
quas non nonit? At dices fortasse: Non Solutio ob-
sum tam hebeti, neque tam ingenio tur-
piter hirto, vt quamvis in literis sacris
versatus non sim, minimè tamen intel-
ligam ea de quibus differitur. Non ne-
go id quidem, quin assequi poteris ea
qua intellectu sunt facilia: Cæterum
de difficultibus aliter sentiendū est. Non
enim frustrā scriptura monet, Ne sis sa-
piens apud temetipsum. Ne innitaris
prudentiæ tuae. Et alibi: Vx qui sapien Prover 2.
tes estis in oculis vestris, & coram vo- Esaie. 1.
bis metipsum prudentes. Potest equidem
tua ratio ea dictare, qua peritis, & Deo
contraria sunt, præsertim, cu sicut coe- Scripturæ
lū exaltatum est à terra, ita cogitatio- diuinarū ar-
nes & via Dei à cogitationibus & vijs tē oēspas-
hominū, ut est apud Esaia. Quod si de sim sibi vē
ceteris reb⁹ & sciētijs tibi ignoris, inge dicat, cœte
nio tuo minimè fidis, verū pericissimos ras artes
quosq; coniulis, neque vni eorum satis non uen.
V 2 fidens,

fidens , plures in consilium adhibes ,
suo iudicio diffisus , cum isto ipsum
in negotio religionis facere contem-
nis? cūm hic error periculofissimus sit,
quem æterna aniunæ damnatio manet.

*In literis sa-
cis & reli-
gione quæ-
dā intelle-
ctu diffi-
cilia.*

2. Pet. 2.

Et in religione literisque diuinis pluri-
ma sint intellectu difficultia, quarum e-
tiani omnia arcana non temerè omni-
bus sunt communicanda, testante idip-
sum scriptura diuina. In epistolis Pau-
li (inquit Petrus Apostolus) sunt quæ-
dam difficultia intellectu, quæ indocti et
instabiles depravant, sicut cæteras scri-
pturas, ad suam ipsorum perditionem.
Quod non sine nostro magno malo in
his perturbatoribus religionis experi-
tur Ecclesia. Paulus item cūm dixisset,

*1. Corinth. 2. Sapientiam loquimur in-
ter perfectos, cap. 3. subdit : Tanquam
parvulus in Christo, lac potū dedi vo-
bis, non escam. Nondum enim potera-
tis, sed ne nunc quidem potestis. Et ad
Hebreos 5. Perfectorum solidus est ci-
bus, id est, perfecta altiorū mysteriorū
intelligentia, eorum, qui pro ipsa con-
suetudine exercitatos habent sensus ad
discretionem boni & mali. Esaias i-
tem cap. 28. ait. Quem docebit Domi-
nus scientiam, & quem faciet intelli-
gere auditum? ablactatos à lacte, au-
los ab yberibus. Recte igitur ille Bas-*

lius M
perato
insolen
super i
ctore
mè co
menta
na dec
dem)
nisi ch
rit: sic
gustar
penitu
huic se
lam an
habita
neque
mi sui
dò sec
ritus
potest
ter dij
tus co
ribus
Spirit
Chris
datur
stus p
dio, v
ti fue
nego

Hebreos 5.

lius Magnus, cùm coram Valente Im- *Histor. eccl.*
peratore fidei suæ rationem redderet, *trip lib. 7.*
in solentiam cuiusdam Demosthenis, *cap. 36.*

super imperiales epulas constituti, do-
ctoremque mundi culpantis seuerissi-
mè coercuit: Tuum est, inquiens, de pul-
mentarijs cogitare, non dogmata diui-
na decoquere. Nam sicut (docente co- *Epist. de vi-*
dem) in cera quis scribere non potest, *ta solit.*

nisi characteres impressos antè deleue-
rit: sic nec anima, diuina dogmata de-
gustare, nisi pristinos ex animo mores
penitus exuerit, cùm (suffragantibus
huic sententiae literis sacris) In maleuo *Sapien. 1.*

lam animam non intrabit sapiëtia, nec

habitabit in corpore subdito peccatis:
neque animalis homo, qui scilicet ani-
mi sui sensum ac libidinem tantummo *1. Cor. 2.*
dò sequitur, percipit ea quæ sunt spi-
ritus: Stultitia enim est illi, & non
potest intelligere, id quod spirituali-
ter dijudicatur. Sed iam fortasse taci-
tus cogitas, te Christianum, neque mo-
ribus aded corruptis esse, atque ob id
Spiritussancti minimè expertem, quem
Christus Iesus Deum patrem promisit
daturum potentibus eum. Idemq; Chri-
stus pollicitus se adfuturum in me-
dio, vbiunque duo vel tres congrega-
ti fuerint in nomine eius. Neque ego
nego ista esse vera quæ dicitis: hinc tamē

*Solutio ob-
iectiōis eorū
qui temere
vsurpā sibi
interpretā-
tionem di-
uine scri-
pturæ.*

*Luc. 12.
Matt. 14.*

minimè colligis, quod vis. Nam sacra
scripturæ loci in medium à me produ-
cti, etiam de Christianis loquuntur,
qui tibi similes esse potuerū: & verbi
Christi à te citata, non tam de Spi-
ritu sancto dono ad salutem vnicuique
cessario, quam ad utilitatem Ecclesie
generaliter pertinente, intelligenda
sunt. Quorsum enim Paulus dixisset:
Ipse dedit quosdam quidem Aposto-
los, quosdam autem Prophetas, alios
vero Evangelistas, alios autem Pasto-
res & doctores, ad consummationem se-
culi. Et alibi, cum recensuit varia dona
hominum in Ecclesia, quæ operatur v-
nius atque idem spiritus diuidens singu-
lis prout vult, adiecit: Nunquid om-
nes Apostoli? nunquid omnes Prophe-
tæ? nunquid omnes doctores? nunquid
omnes gratiam habent curationum?
Diuus Iacobus quoque ambitionem in-
anis tituli & doctrinarum varietatem
inhibet (alioqui sese Paulus doctorem
gentium iure appellat) Nolite (inquit
Iacobus) plures magistri fieri fratres
mei. Quibus verbis multorum effre-
nem inhibet audaciam, qui statim ut e-
rarent baptizati, temere docēdi alias mu-
nus usurpabant, ita, ut quidam Antio-
chiā profecti dicerent, non esse sine cir-
cuncisione salutē. Quales et Paulus no-

Ephe. 4.

1. Cor. 12.

Tit. 2.

Iacob. 3.

Apol. 15.

1. Tim. 1.

tat: Quidam (inquit) aberrantes con-
uersi sunt ad vaniloquium, volentes es-
se legi doctores, non intelligentes, ne-
que quae loquuntur, neque de quibus
affirmant. Quod vero Christi promis- *Solutio ob-*
tionis.
tionem attinet, qua se tribus in noni-
ne suo congregatis ad futurum pollicet-
tur (ex quo loco Nouatiani sibi veram *Nouatiani*
scripturæ intelligentiam arrogabat, ve-
luti & hodie plurimi faciunt) D. Cy- *De simp-*
prianus martyr ab hac promissione *præ-*
Christi secludit haereticos pacis Chri-
stianæ & unitatis Ecclesiæ turbatores.
Nō igitur illotis manibus (quod aiūt)
ad religionis Christianæ mysteria scri-
pturamque diuinam accedendum est,
neque illa pro suo arbitrio vnicuique
tractanda propterea magis, quod sit
(docente quodam scriptore grauissi-
mo & verutissimo) similis imagini *Scriptura*
obrutum circumagenti. *Que in adino-*
sacra cui
dum enim illa ex quacunq; parte eam similis.
adieris, te aspicere videtur: Ita & scri-
ptura bonis & malis se præbet. Cui rei *Hæretici.*
argumento sunt omnes ferè haeretici,
qui dogmata sua, scriptura sacra per-
peram intellecta corroborare nituntur,
eaque trūcatim citata, perinde faciunt
atque funem ex arena quispiam necfe-
re conetur. Id quod & diabolus Chri- *Matth. 4.*
stum tentans, fecisse legitur, scriptura

V 4 ab

*In cerdones ab eodem vicissim conuictus. Quod
muliercu- si plurimi hæretorum, scripturarum
las scriptu- sacrarum periti, fœdè & grauiter lapsi
ram inter- sunt, adeò, vt inter cæteros Nouatus
pretantes. homo alioqui peritus, ex locis epistolæ
Nouatus, si ad Hebreos malè intellectis negauerit,
de lapsus. semel in peccatum post baptismū pro-*

*lapsos ad pœnitentiam recipiendos:
quis spōdere sibi audeat fabros, in cer-
dones, mulierculas, pueros nequaquā
ex scripturis offensum iri malè intel-
lectis, suoqué idiomate versis, præ-
sertim quum nullā sacrarum literarum
expositionem admittant, nudamque
velint apprehendi scripturarum lite-
ram? Quis, inquam, & eos securos red-
dat, & nos suæ securitatis certos faci-
at? vel eò magis, quod dicat Apostolus:*

*1. Cor. 10.
Mandatum
Regis Gal-
lie.*

Gagelius.

*Qui stat, videat ne cadat. Quamob-
rem rex Gallorū Christianissimus, &
prudentissimus Pariforum senatus,
cùm videret eo modo grauem in nego-
tio religionis afferri errorū materiam,
inhibuisse aliquando fertur, ne paſim
sacra Biblia vñirent, aut ederentur ver-
naculo sermone conuersa, idque forsi-
tan non ineptè, præsertim cùm vñiuer-
forum bibliorū lectio, & intelligentia,
ad salutem necessaria omnino non
fit. Alioqui multi indubie viri boni &
simplices damnationis rei essent. Neq;*

verd

verò recens id decretum est. Nam et a- *Indeorum*
pud Iudæos ad principium Genesis, & *decreto*.
exordium finemque Ezechielis, nemo
antetriginta annos natus admitteba-
tur. Quod si quispiam legere cupit, id *Hieron. ad*
faciat velim exhibitis in obscuriora lo- *Paulinum.*
ca orthodoxorum & catholicorum, nō
sectariorum expositionibus. Qua de-
re nos in Scopo nostro Biblico latius
scripsimus. Illud verò hoc loco non
prætermittendum videtur, hanc scili-
cet arrogantem hominum licentiam,
& libidinem in scripturis interpretan- *Licentia ho-*
dis, doctoribusque seu concionatori- *minū in cē*
bus censemdis, ab Apostolo prædictam *sendis docto*
esse, quod magis caueatur: Erit (inquit) *ribus olim*
tempus cum sanam doctrinam non *à Paulo*
sustinebunt, sed ad sua desideria coacer *prædicta.*
uabunt sibi magistros, prurientes au- *i. Tim. 4.*
ribus, & à veritate quidem auditum a-
vertent, ad fabulas autem conuerten- *Expositio*
tur. Quibus verbis designat, quæstu- *verborum*
ros olim homines doctores eos qui si- *Pauli.*
bi ad blandiantur, impunitatem pro-
mittentes, & leniter aures scalpentes:
non veritate, & gehennæ terrore ro-
dant. Cui non dissimile est illud Iere-
miae: Prophetæ tui viderunt tibi falsa *Threno. 3.*
& stulta, nec aperiebant iniquitatem
tuam ut te ad pœnitentiam prouoca-
rent. Quā verò hoc malum hisce tēpo-

V 5   ribus

Dementia
hominum
eius seculi.

Doctores
seu concio-
natores e-
ius seculi.
Rom. 16.

2. Cor. 4.
Iudas Apo-
stolus in ca-
nonica.

Iudas in e-
pistol.
Leuitas quo-
rundam in
eligione.

ribus latè serpserit, & auctū sit, in confessō est. Nā plurimi hominum eō dementiae peruerunt, vt si quispiā noui aliquid proferre, & quæ anteā semper in bonis ac salutaribus habita sunt, in contemptum adducere ausit, in huius sententiam inox pedibus eunt, huic applaudunt. Quod ille cōtemptui haberet, & id illi citra ullum iudicium nihil ducunt, etiam si ne id quidem illis constet quam ob causam, quāve ratione illic spērnendum sit. Doctores contrariales plurimos inuenias, quales olim in litis sacrī, suis quasi coloribus depicti sunt. Referunt enim illæ, eos suo ventri seruire, verbum Dei falsificare, eoque ad questum suum abuti, secundum desideria sua ambulare in impietatibus, seipso segregare, à Spiritu Dei alienos, dominos spērnere, in præditos protestate maledicta congerere, sectas non

metuentes introducere, C H R I S T I gratiam transferre in luxuriam, per dulces sermones & adulaciones, corda innocentium seducere, vt meritò in scriptura diuina nominentur fluctus mari: quod inquieti, & tumidi pacem Ecclesiæ impugnant: fidera item errantia, quod in doctrina sibi nō constent, sed diuersa doceant. Quam levitatem nostro seculo princeps quidam in

in vicinis suis macula hæreſeos inuſtis, irriſiſſe fertur, dicens: ſe ſcire quid illi anno traſaēto de religione ſenſiſſent, futuro verò quid ſenſuri eſſent, ſibi ignotum eſſe. Talibus do- *De hæreſi-
bus eius ſe-
culi.*

ctoribus noſtro ſeculo ſuboriri & pul-
lulare impunè incipientibus, ſucceue-
re deinde hæreſes, quoctideque exori-
untur, ut vix inuenire queas, cui cum
altero in vniuersum cōueniat. Is nam- *Mos hære-
ticorum.*

que hæreticorum mos eſſe fertur, quo-
ties in uno pietatem contempſerint,
& à via veritatis aberrauerint, in mul-
tos & varioſes errores labunth. Vni- *Veritas*
formis enim eſt res veritas, mendaci- *Mendaciuſ.*

um autem in varia distrahitur. Cæ-
terū hæreſes noſtrorum temporum,
nunc nec recenſere, nec refellere volo:
tamen ſi qui volet, cum illo confeſſam,
hoc vnum teſtatus, & ſi ipſe defice-
rem, non defuturos tamen in ea re vi-
ros doctiſſimos, & orthodoxos, quo-
rum aliqui hæc dogmata ſcripturis
confutarunt, neque Eccleſiam, ad- *Matth.16.*

uersus quam ne portæ infeti præua-
lebunt, dicente C H R I S T O. Illud
potius dicam, quānam mala has do-
ctrinas peſtiferas ſubſequantur. Cūm *Quemala*
magnum & firmum vinculum ſit ſequantur
religio, plurimi hiſ dogmatibus peſtiferas
ad ipsam factionem & bella intestina *doctrinas.*

V 6 attrahi

Bellum rusticorum in Germania. attrahi solent: cuius rei testis est Germania, in qua anno ab hinc 32. intra 3. ferè menses, in conflicitu supra centena millia rusticorum trucidata sunt, qui ob libertatem Christianam false illis prædicatam, bellum contra dominos mouerāt. Nec dissimile postea bellum ab Anabaptistis in VVestphalia anno ab hinc 22. excitatum est. Et alia præter peperit bono doctori haec etiam in alijs prouincijs. Proinde ille qui eius rei caput fuerat, fertur confucus liberatus fuisse aliquando pontificis regnum, & monachorum, quod vocat, in vrbibus, quæ maximæ illi credebant, desiderare. Ita illi animos audientium afficiunt, eosque affectus in eis excitant. Ob quam rem aliquando indoluisse legitur Erasmus ille Roterodamus testis occulatus, quem hic honoris ac dignitatis causa nomino. Neque solum factiones, bellaque pestifera prava haec dogmata & olim & nunc excitarunt, sed & alia mala inuixerunt, talia certè, qualibet anno ab hinc ferè millesimo centesimo Basilius ille Magnus vigen- te hæresi Arriana, vt opinor, Ecclesiam ouo simile afflictam fuisse questus est, inter catec- tis que hoc ra inquiens: Domus orationum con- seculo agun clusæ sunt, vacua altaria spirituali cul- tu, non est oblatio, neq; suffumigium, prophanaæ sunt sacra, permisum est docere

Basil. epist. 96. 70.

Non tā ouū ouo simile est quā hæc jeculo agun tū. affictam fuisse questus est, inter catec- tis que hoc ra inquiens: Domus orationum con- clusæ sunt, vacua altaria spirituali cul- tu, non est oblatio, neq; suffumigium, prophanaæ sunt sacra, permisum est docere

docere omni blasphemæ linguae: fu-
giunt domos orationum populi sani
velut doctrinæ impietatis locos: euersa
sunt pietatis dogmata, confusæ sunt
pietatis leges, perit authoritas sacerdo-
talis, vnuquisque in voluntate cordis
ambulat, prauitas immensa est, populi
admoneri nolunt, præfides dicendi li-
bertatem non habent: à quibusdam ve-

Nota.

lut scutum mutui inter ipsos belli, ex-
cogitata est defensio rectæ videlicet de-
fide sententiæ, & proprijs inimicitijs
occultatis, pro pietate gerere se inimi-
citas configunt. Vnum est crimen,
quod nunc vehementer dñnnatur, ac
punitur, diligens obseruatio traditionū
patrum, ob hoc fugantur patrijs pij, fu-
gæ presbyterorum, fugæ diaconorum,
& totius cleri depopulationes, fluctu-
ant hi qui modicæ sunt fidei, ambigua
est fides. Episcopi ex sola calunnia ra-
pti sunt, & nulla probatione criminū
inducta supplicijs traduntur. Qui gra-
uiores blasphemias protulit ad populi
episcopum, potior habetur: hæc & cæ-
tera ille. Quæ vitia, & alia præter hæc
quomodo hodie regnent, notius est,
quam ut à me dici possit. Horum au-
tem malorum causa & caput fuit li-
bertatis fucus ab istis prædicatus. Li-
bertas enim Christiana beneficio Chri-

*Traditio Pa-
trum.*

*Presbytero-
rum fuga.*

*Libertas
Christianæ
in quibus
libertas enim
Christianæ
beneficio Chri-
conficit.*

V 7 sti

446 DE CORR V P. MOR.

sti collata, in quinque rebus potissimum consistit: primò, quod passione

1 *Luc. 1.* eitus liberati sumus à peccatis & reatu eorum. Ipse enim (ait angelus de Christo) saluum faciet populum suū à peccatis eorū. Et Paulus: Nihil ergo damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu.

2 *Roma. 8.2.* Secundò à tyrannide concupiscentiae & fomitis intus in nobis habitantis, de quo Apostolus: Quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per I E S U M C H R I S T U M.

3 *3. John. 12.* Tertio, à tyrannide diaboli & mundi & irritamentis eius, iuxta illud Christi: Nunc iudicium est mundi, nunc principes mundi huius ejiciuntur foras. Et alibi: Confidete, quia ego vici mundum.

4. Aug. ser. 7. de tempore Post Christi enim gratia non iam irrumptit in fideles tanquam tyrannus, sed tanquam malignus veterator, alliens potius quam impellens. Quartò, à iugo legis Mosaicæ & circuncisione, quantum ad ceremonialia, & iudicia.

5 *Gal. 5.* Qua de re passim in literis sacris extant testimonia. Quintò, omnes ferè renatos à legis moralis dominio, ne scilicet ipsa quasi cogens & prædominan̄s, & nos coacti agamus, quod ipsa agendum præcipit, sed ex amore & voluntariè. Dicit enim Apost. Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Qui bus

b^o verbis innuit eos quos afflauit Chri-
stiana charitas, non esse obnoxios legi,
eo quod plus præstant suapte sponte
quam lex metu pœnæ possit extorque-
re, vt Paulino dogmata dictum Aristo-
telis sit consentaneum, qui rogatus a
quodam, quid fructus sua illi philoso-
phia attulisset. Ut ea (inquit) sponte fa-
ciam, quæ plarique legum metu coacti
faciunt: in quam sententiam & illud
dictum: Iusto nō est lex posita. Hac igi-
tur libertate quintuplici beneficio Chri-
sti donati sunt Christiani. Non autem
vt liberi sint a seruirute iustitiae. Id
quod Paulus aperte docet. Cūm enim
indicasset Galatis, eos liberos esse ab o-
neribus Mosaicæ legis, cauens ne si-
bilicentiam desumerent, et occasionem
in libertatem carnis, nec legi charita-
tis deseruissent, & præcepeis Dei mo-
ralibus, inquit: Vos in libertatem *Gat. 5.*
vocati estis fratres, tantum ne liberta- *Expede ver-*
tem in occasionem detis carnis, sed per *ba Pauli et*
charitatem spiritus seruite inuicem. O- *Petri,*
mnis enim lex in uno sermone comple-
tur, Diliges proximum tuum sicut teip-
sum. In quam sententiam dixit & Pe-
trus: Quasi liberi & nō quasi velamen
habentes malitiæ libertatē, sed sicut ser-
ui Dei omnes honorate, fraternitatem
diligite, Deum timete, Regem hono-
rificate.

Eras. Rote.

1. Tim. 10

1. Petr. 20

Mores hæretico-rorū eius rificate. Perbellè ille mores hæretico-

seculi. rum nostræ tempestatis expresit. Illi

Potestas Ec- enim Euangelicæ libertatis prætextu-

clesiae. ac velamine, omnem eneruant Eccle-

Matth. 18. siasticam potestarem et doctrinam. Id

que contra euidentissima sacræ scriptu-

ræ testimonia. Si Ecclesiæ non audie-

rit (inquit Christus) sit tibi tanquam

Ethnicus et Publicanus: ubi, ut antè o-

stendi, de visibili Ecclesia Christum di-

xisse sentiendum est. Huc pertinet et il-

lud, Super Cathedram Moysis sedent

Scribæ & pharisæi, omnia ergo quæ-

cunque vos iussent seruare, seruate &

facite: secundum verò opera eorum no-

lite facere. Et Paulus: Obedite præposi-

tis vestris, & subiacete eis: ipsi enim

peruigilant, quasi rationem reddituri

pro animabus vestris. Et Actuum 16.

scribitur, quod Paulus & Syllas trade-

bant fratribus custodire dogmata, que

erant decreta ab Apostolis. In veteri ve-

rò lege, qui hanc obedientiam præsta-

re nolebant, sacerdotis imperio, qui il-

lo tempore ministrabat, neci dabantur.

Porro præsides Ecclesiæ non solum

dispensationis verbi Dei (veluti qui-

dam non recte opinantur) potestatem

habere putandi sunt, sed & aliam, ut

coercendi & excommunicandi. Quor-

um enim Paulus fornicarium illum

Co-

Deut. 15.

*Potestas
præsidum
Ecclesiæ.*

Corinthium excommunicasset? Quorū 1. Cor. 5.
sum Alexandrum & Hymenaeum Sa- 1. Tim. 1.
thanæ tradidisset? Quorsum ad Corin 2. Cor. 3.
thios scribens diceret: Hęc absens scri-
bo, vt nō præsens durius agam secun-
dum potestatę, quā Dominus dedit mihi?
Hanc potestatę se habere Paulus
evidenti signo ostendit, cùm Elymam *Act. 13.*
Magum auertere volentem à fide Ser-
giū, cæcitate percussisset. Petrus item, *Act. 5.*
cùm in Saphiram & Ananiam spiritui
sancto mentientem sententiam dixis-
set. Quid si competit Ecclesiæ potes-
tas coercendi, & potestas iuris dicendi
illi deesse non potest. Ac si quæstiones
dubiæ orientur in Ecclesia, habet illa
potestarem iudicandi de iisdem atque
decernendi, idq; per Synodum. Et quod
hæc in spiritu sancto legitimè congre-
gata decernit, Spiritus ipse sanctus de-
cernere videtur, iuxta illud Concilium
Apostolorum, Vism est Spiritu san-
cto & nobis. Quem morē semper ob-
seruauit Ecclesia de quæstionibus sen-
tentiam in Concilijs ferendo. Ex præ-
dicto Concilio Apostolico liquet, esse
penes Ecclesiam potestatem constitu-
endorum canonum, ad utilitatę et edi-
ficationem Ecclesiæ, non ad destruc-
tionem. Quod ex dictis Pauli colligitur
ad Titum: Huius rei gratia (inquit Pau- *Tit. 1.*
lus)

Potestas iuris dicendi.

Quæstiones dubiae ab Ecclesia decidenda.

Act. 15.

Canones.

Ius) reliqui te Cretæ, vt ea quæ defant
corrigas, & constitutas per ciuitates
presbyteros, sicut & ego disposui tibi,

Potestas Ec-
clesiæ du-
plex.

In summa, duplex potestas Ecclesiæ
esse comperitur, ordinis & iurisdictionis.
Quarum altera continet ministerium
verbi Dei, administrationem sacramentorum,
ecclesiarumque ordinationem ad ædificationem: Altera po-
testatem excommunicandi & coercendi.
Hanc potestatem duplicem Ecclesiæ
Christo traditam, verba Christi indi-
cant, Sicut misit me pater, & ego mit-
to vos. Accipite Spiritum sanctum:
quorum remiseritis peccata, remittun-
tur eis. Item, Euntes docete omnes gen-
tes, baptizantes eos. Item, Hoc facite
in meam commemorationem. Et il-
lud, Tibi dabo claves regni cœlorum,
& quodcunque ligaueris super terram,
erit ligatum & in cœlis: & quodcun-
que solueris super terram, erit solutum

Potestas Ec-
clesiæ à chri-
sto per suc-
cessionem.

Tit. 4.

& in cœlis. Ab Apostolis deinde per-
petua successione Ecclesia Catholica
habuit, & nunc habet hanc potesta-
tem, idque cū signo impositionis ma-
nuum, & cæteris ritibus competenti-
bus. Vnde illud Apostoli. Noli negli-
gere gratiam quæ in te est, quæ data est
tibi per prophetiā cū impositione ma-
nu presbyterij. Item illud: Manus ne-

mini c-
tia non
rum, f-
diuina
festum
Corin
gratian
Ego si
phæ,
Paulu
aut in
Christ
à Chr
rūm &
nobis
hanc
dinati
& sa-
tholic
est ha-
libert
mos l-
minif-
tione
& ali-
quæ
sunt
Tobi
mus(

sum

mor

mini citò imposueris. Hæc autem gra- *Gratia non*
tia non ex dignitate pender ministro- *ex dignita-*
rum, sed ex mandato & ordinatione te *ministro*
diuina. Id quod inter cætera mani- *ram pen-*
festum est ex Paulo. Qui contrà ad *det.*

Corinثios clamar, quòd aestimarunt *1.Cor.10.*
gratiā baptismi à ministris, dicentes;
Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Ce-
phæ, quasi diuīsus eset Christus, vel
Paulus, vel Apollo pro illis crucifixi,
aut in nomine Pauli, & non potius
Christi baptizati esent. Cùm igitur

à Christo non tantùm doctrina, ve-
rūm & opere, quasi per manus tradita

nobis est Ecclesiastica ordinatio, qui
hanc contemnunt, nescio cuius or-
dinatio possint habere verbi diuini,

& sacramentorum ministros. A ca- *Iren.lib.3.*
cap.3.

tholica enim Ecclesia, in qua solum
est hæc successio, se segregarunt, Eò
libertas ista brutalis perduxit pluri-
mos huius seculi doctores, ut rectam
ministrorum vocationem & ordina-
tionem à sequacibus suis excluderint,
& alia plurima mala inuixerint. Ob
quæ maxima ex parte talia perpessi
sunt, qualibus olim Iudæos affictos

Tobias testatur: *Quoniā nō obediui-* *Pæna Iu-*
mus (inquit) preceptis tuis, ideò traditi *dæorum.*

sumus in direptionē, & captiuitatē ad *Iob.3.*
mortē, et in fabulam, et in improperiū,
omni-

omnibus nationibus, in quibus disper-
fisti nos. His calamitatibus etiam his-
ce temporibus videmus Iudeos pre-
mi. Neque tamē commouemur. Quin
& Christianos. Quis enim nesciat A-
siām, Africām, Grāciām, (in quibus o-
lim horrendae hæreses & blasphemiae
fuerunt) nunc sub grauiſſimo Turca-
rum iugo gemere? Olim Iudeis terram
promissionis ingressuris, expectauit
Deus, vt iniquitates populorum illam
inhabitantium complerentur. Non mi-
rum est igitur, si nos multa perpetrā-
tes, non mox puniat: præsertim cùm be-
nignitate sua plerunque ad pœnitentia-
tiam inuitare soleat. Quod si peccata
peccatis cumulauerimus, verēdum est,
ne, cùm ad mensuram soli Deo cognita-
tam peruererint, illa quæ gentibus à
Iudeis pulsis acciderant, nos etiam cù
summa calamitate nostra experiamur.
Iudicium enim à domo Dei, dicente

v. Pet. 4.
Cōuent⁹ ob liquando operam nostro seculo Chri-
cōponenda stiani principes, vt hæc dissidia aliquo
dissidia Au modo, sine offensione pietatis compo-
gustæ, ac de nerentur, indictis ob eam rem aliquo
inde Ratis. ties conuentibus, in quibus à ternis v-
bonæ. trinque Theologis, Christianæ legis
Ieu. 2. tom. veritas indagabatur, alternis diebus illi
dixerunt & responderunt, præsidenti-
bus

*Longani-
mitas Dei.*

Gen. 15.

Rom. 2.

bus quibusdam ad id delectis, nihil tam
men profuere. Doctores enim isti, luce *Doctores &*
principes
veritatis in arctum cōpulsi, illam simu-
lare potius superbè malebāt, quām in-
genū confiteri. *Quorū etiam vela in-*
exorabili peruvicacia, & ferocis ingenij

spiritu inflabant principes quidam, qui
postea eius facti Deo pœnas luerunt.

Extant disputationes doctissimorum
vitorum aduersus hæc dogmata typis
excusæ : eas tamen isti cæco errore ob-
durati, & longa impunitate corroborata
negligunt, aliasque disputationes de
religione instituunt, an zelo religionis,
nescio. Et vt maximè religionis, vi-
dcant, ne is zelo Iudæorum similis
sit, de quibus Paulus : Zelum quidem
Dei habet, sed non secundū scientiam.

Quoniam autem illi optimè docent, *Rom. 10.*
qui causas rerum ostendunt, proinde *Zelus non*
operæpretiū erit, si paucis causas hæ-
secundum
resium enarrem. Harum (vt docti tra-
dunt) sunt præcipue, partim error men-
tis, prauitasque iudicij: partim philau-

Causæ hæ-
resium.

fons & origo, atque adeò vt Augustinus dicit, referente Alfonso Viruésio,
Babylonis ciuitatem & regnum diabo
li constituens, quemadmodū charitas,
quod omnium parens sit regnū Chri-
sti efficit, de qua Paulus: Scietia inflat,

Philautiæ.

1. Cor. 8.

cha-

charitas ædificat. Proinde Paulus in catalogo prædicto vitiorum quæ futura inter Christianos postremis temporibus vaticinatur, ab amore proprio ceu ab vniuersorum capite incipit et in amoreim voluptarū definit, quas Ethnici philosophi escam malorum esse dixerunt. Qui enim amore sui plus a quo laborat, hic facile alios contemnit, amulatur, præ alijsque videri vult, atq; ita noua dogmata facile spargit. Philautiae subiicitur ea causa hæresium, quā D. Cyprianus in martyr ponit: Neque aliunde (inquit) hæreses oborta sunt, aut nata sunt schismata, quām inde, quod sacerdoti Dei nō obtemperatur. Nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur, cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus sacerdotū collegium quicquam mouere, nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post coepiscoporum consensum iudicem se iam non Episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris nouam hæresim cōderet. Nili si ita est, aliquis sacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, ut putet sine Dei iudicio fieri sacerdorem,

Epistola. 3.

Cause hære
ſiū ſecundū
Cyprianū
martyrem.

cum Dominus in Euangilio suo dicat: Nonne duo passeris aesse vaneunt, *Mattb.10.*
 & neuter eorum cadit in terram sine voluntate patris vestri. Cum ille nec minima fieri sine voluntate Dei dicat, existimat aliquis summa & magna aut non sciente, aut non permittente Deo in Ecclesia Dei fieri? & sacerdotes, id est, dispensatores eius, non de eius sententia ordinari? hoc est fidem non habere qua vivimus, hoc est, Deo honorem non dare, cuius natus & arbitrio regi & gubernari omnia sci mus & credimus, haec ille. Quae verba velim ab istis alta mente reponi. *Cyp. epi. 9.*
lib. 4.

Videre est in arboribus, & his quibus anima vegetativa inest, folia, *Principia*⁹ frondes, truncum, radices, ad unam *vnu⁹ in tri* radicem ferri: inter animantia rationis *plici gradus* expertia, & ea quae ratione praedita *vnuenium* sunt, unum solere praesse. In Ecclesia vero, in qua omnia honeste & secundum ordinem Paulus fieri vult, unusquisque pro suo arbitrio viuet? Sed quis hic ordo erit? Quin & in veteri *Deuter.17* lege, rebus, de quibus iudicare minoris notae iudices non possent, pontificem Deus praesse mandauerat, cuius imperio qui superbiens obedire solebat, ex decreto iudicis moriebatur. Sed *Authoritas* ponificis in quid opus est verbis? cum Christus id *veteri lege* debe-

*Christus in
Ecclesia vo
luit vnum
præesse.
Marci. 16.*

debere fieri ostendit, cùm præsentibus
cæteris Apostolis, Petro se claves regni
cœlorum daturum pollicitus est, Ec-
clesiamque suam super illum ædifica-
turum. Prætereà cùm post resurrectio-
nem suam illi gregem suum paſcen-
dū commisit, per eū quidem fuit autho-
ritas prædicandi, baptizādi, et absolu-
di Petro cum cæteris Apostolis, penes
vnum tamen erat principatus ad decla-
randam vnitatem Ecclesiæ, vt beatus

*Cyp. tra. 8.
de sim p̄c.
Solutio ob-
iectio[n]is.
1. Cor. 3.*

Cyprianus docet. Quamuis autē Chri-
stum esse caput & fundamentum Ec-
clesiæ minimè negandum, iuxta illud
Pauli : Fundamentum nemo potest a-
liud ponere præter id quod positiū est,
quod est Christus Iesus. Item Chri-
stum Deus pater dedit caput supra om-
nem Ecclesiæ. Tamen ob id non ne-

*Ephe. 4.
Petrus cap.
Ecclesiæ.*

gandum est , Petrum fuisse caput Ec-
clesiæ ministeriale, vt vocant, supraq;
eum ædificatam Ecclesiam, quatenus
& ille in Christo fundatus & virtute
eius solidatus est. Ita verba Christi, su-
per Petrum scilicet ædificatam Eccle-
siam, interpretatur Tertullianus, qui
vicinus vixit Apostolorum temporis-
bus, libro aduersus hæreticos : cum eo
sentiunt Chrysost. homil. 55. in Matth.
vbi idem nominat Petrum os Apo-
stolorum, et verticem consortij totius:

Cypri-

Tertullian.

Chrysost.

Cyprianus martyr epistola 3. et in alijs locis: Orig. qui fundamentum Ecclesiae Petrum vocat: D. Ambro. sermo. 47. de fide Petri. Qui etiam ait, Petrum primum fuisse inter Apostolos, cui Saluator delegauerat curam Ecclesiarum. Quod & ipse Petrus apertissimum de se testatur, cum diceret: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis seipso. diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Euangelij. Eius principatus in actibus Apostolorum non pauca extant exempla. Quod si Christus lux est mundi, ut ipse de se testatur, tamen Apostolos eo cognomine ipse dignatur: Vos (inquit) estis lux mundi, lux mundi: & quod tibi minus conueniens videtur, Deum unum esse, nemmo est qui nesciat, nihilominus homines in scripturis dij appellantur. Ego dixi, dij estis: Quomodo igitur absurdum & impium esse dici poterit, sentire Petrum caput et fundamentum Ecclesiae, maxime, si hoc intelligatur diuersa ratione, sicut & illa de Christo Apostolis, de Deo & hominibus? Si tibi fastu tuenti indignum videatur super Petrum ædificatam Ecclesiam, cur non eadem ratione & de clauibus regni coelorum illi datis intelligis? quas tamen illi dandas Christus

Itus manifestissimè dicit. Cùm igitur
in Ecclesia, vt ante ostēdi, vnitas & or-
do esse debet, ad eamq; requiritur prē-
sidentia vnius superioris, quam ex vte-
ri & nouo testamento esse ostendi: con-
stat in Ecclesia vnum debere esse sum-
mum Episcopum, præsertim cùm scri-
ptura, maximè noui Testamēti ad hac
tempora etiam referatur, vt quod in ca-

Rom. Petri-
pite præcessit, in nūcbris sequatur. Est
sexsuccessor autem is (loquantur isti quicquid ve-
beati Petri, lign, ingeminant cachinnos) Romanus
quod pycba pontifex successor B. Petri principis
tur grauissi Apostolorum. Qua de re Irenæus au-
mōnū et re ditor Polycarpi Ioan. Euangelista di-
cultissimc- scipuli ad eum modum scriptum reli-
rū auhorū quit, de episcoporum ab apostolis suc-
testimonijs cessione scribens: Maximè & antiquis-
Iren.lib.3. simè & omnibus cognitæ, à gloriofis-
ca. 3 contra simis duobus Apostolis Petro & Pau-
lo Romæ fundatæ & constitutæ Eccle-
siae, eam quam habet ab Apostolis tra-
ditionem & annunciatam hominibus
fidem per successiones Episcoporum
peruenientem usque ad nos, indicantes
confundimus omnes eos, qui quoquo
modo vel per sui placentiam malā, vel
vanam gloriā, vel per cæcitatē, &
malam scientiam præterquam oportet

Ecclesia Ro- colligunt. Ad hanc enim Ecclesiā pro-
mana. pter potentiorē principalitatē necel-

se est

hoc el
qua se
seruat
tio, ha
scribit
nobis
lix Ec
posto
Vbi F
quati
mam
Eccle
mani
se. N
imus.
ni tua
nion
difica
agno
Arriu
tem,
meai
omni
cilio
pisu
ceba
filii
geni
nus e
state

se est omnem conuenire Ecclesiam,
hoc est, eos qui sunt vnde fideles, in
qua semper ab his qui sunt vnde, con Tertul.lib.
seruata ea quae est ab Apostolis tradi- aduersus
tio, haec ille. Cui & Tertullianus sub- heres.
scribit: Habes Romanam (inquit) vnde
nobis quoq; authoritas praesto est, fœ-
lix Ecclesia, cui totam doctrinam A- Romana
postoli cum sanguine suo profuderit. Ecclesia.
Vbi Petrus Passionis dominicæ adæ-
quatur. Cyprianus quoque martyr Ro. Cyp.lib.4.
mam matricem & radicem Catholicæ epistolæ.8.
Ecclesiæ appellans, affirmans item Ro
mani Episcopi locum, Petri locum es-
se. Nec dissentit ab his D. Hierony- Hierony-
mus ad Damasum scribens: beatitudi- mus.
ni tuæ, id est, cathedrae Petri commu-
nione consistor, super illam petram æ-
dificatam Ecclesiam scio. Istuc ipsum Concilium
agnouit concilium Nicænum, in quo Nicenū &
Arrius damnatus est. Florentinum i- Florentinū
tem, cui interfuerere etiam Græci, Ar-
meni, Rurheni. Nec refert, quod non Solutio ob-
omnes ei assenserunt. Nam & in con- iectionis.
cilio Nicæno decem & septem episco-
pi fuerant quibus Arrij fides magis pla Arrij fides.
cebat, extrinsecus scilicet creatum Dei
filium, non ex ipsa patris deitate pro-
genitū. Habet autē Episcopus Roma- Qualis pot-
nus cum ceteris Episcopis patrem potest as episcopi
statem ordinis (de qua paulo ante dixi) Romani.

X 2

Iuris-

Lurisdictionis verò maiorem. Cumque singuli Episcopi sibi assignatos greges habeant, huic vniuersi sunt crediti : veluti cùm paterfamilias seruis quidpiam pluribus faciendum demandat, vni tamen ex eis potestatem dat, vt in alios inspiciens, ad suam functionem (si forte cessent) eos reuocet, ac prospiciat, ne quid detrimenti patrifamilias eueniat . Ad eum modum dicta

Hieron. ad

Euag.

Expositio

dilectorum

Hierony.

Hieronymi intelligenda sunt, pontificem scilicet Romanum, quo ad potestatem ordinis, esse parem , cùm diceret, Episcopum siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Alexandriae, siue vbiunque existentem, eiusdem esse meriti, eiusdem sacerdotij. Alioqui ipse Hieronymus ad Damasum

In eos qui

execrantur

Pontificem

Romanū.

Roma. 12.

scribens ipse sibi contrarius esset. Porro huius seculi homines plurimi non tam commutandarum rerum, quam evuentarum cupidi , lapientes , sed (quod Paulus damnat) non ad sobrietatem, quasi ab illis (vt eiusdem Pauli verbis utar) verbum Dei processisset, & in eos solos peruenisset, alieni à sapientia, quæ de sursum est, pacifica, tristabilis, bonis consentiens, vt D. Iacobus ait, eorum omnium obliiti, episcopum hunc agnoscentes , eumq; ipsum execrantur, maledictis incessunt, interdum

Iacob. 3.

dum nec manibus quidem temperant.

Quo quidem modo dupliciter pec- *Duplex pec-*
cant. Primum, quod principi populi *cattū proscīte*
maledicunt. Id verò Deus fieri verat. *dentiū pon-*
Diuum Paulum aliquando pœnituit, tifīcēm.
quod principi sacerdotum impio, sacri- *Exod. 22.*
lego & mandanti astantibus, vt Pau- *Att. 23.*
lum percuterent, dixisset: Percutiet te
Deus paries dealbate. Tu verò maiora

his facere audebis? Michael archange- *Michaël Ar-*
lus, testante scriptura diuina, cum *changelus*
diabolo conuijts digno de Moysis *Iudas ap.*
corpore altercans, non ausus illum *in epistola.*
blasphemare, tantum dixit, Imperet *2. Peir. 2.*
tibi Deus. Isti verò homines authorita-
te ac dignitate valentes, legationeque,
vt Paulus ait, pro **C H R I S T O** fun- *2. Cor. 5.*
gentes, maledictis proscindunt, blas-
phemant, ad nomen denique eorum
spuunt. **C H R I S T V S** tempore pas- *Christus.*
fionis ante pontificem alapa accepta *Ioan. 18.*
nihil contumeliose dixit, sed innocen-
tiam suam magis asseuerans & ostendens.
Si male(inquit) locutus sum, re-
stimonium perhibe de malo: si autem
bene, quid me cædis? Tu verò homun-
cio diuersum facias? at **C H R I S T V S**
se tibi exemplum præbuit. Peccant *2. Peccatū,*
deinde, quod episcopos contra dis-
positionem & traditionem Euangeliij
habent. Nam ut beatus martyr **Cy-**

X 3 pria-

*Epist. 3.**O/ce. 8.**Esaie. 30.**Luc. 10.**Matth. 18.**I Cor. 6.**Matth. 5.**Num. 16.**Exemplum**Core, Da-**than.*

prianus ait: planè Episcopi non de voluntate Dei fiunt, qui extra Ecclesiam fūt. Sicut ipse Dominus apud Osæam dicit, Sibi metipſi regem constituerunt, & non per me. Et iterum: Sacrificia eorum tanquam panis luctus, omnes qui manducant ea contaminabuntur. Et per Esaiam Spiritus sanctus clamat. Væ vobis filij desertores, dicit Dominus, habuistis consilium & non per me: & fecistis conuentionem, & non per spiritum meum. Sed & Christus in Euangelio non dissimilia his loquitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui me spernit, spernit eum qui misit me. Itēm illud saepius repetitum, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Quid verò prædicta vitia committētes, nisi resipuerint, maneat, notum est ex sequentibus. Maledici (inquit Paulus) regnum Dei non possidebunt. Et Christus: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis. Quid quod Core, Dathan, Abiron non diuersam religionem ab alijs securi, solummodo aduersum Moysen & Aaron superbientes, sc̄que cum sequacibus à cæteris Iudæis segregantes, omnes à terra absorpti, descenderunt viui in infernum operi humo. Nec est cur

mores

mores episcoporum, si qui fortè sunt *Solutio ob-*
improbi, in medium proferant, cùm i^ectionis de
propter peccata populi, teste Job, finit *moribus*
Dominus regnare hypocritam. Et a^u Episcoporū.
pud Esaiam Deus ipse dicat: Dabo pue *Job. 35.*
ros principes eorum, & effeminati *Esiae. 5.*
dominabuntur eis. Neque ea quæ ge-
runt pro officio suo, pendent ex digni-
tate eorum, sed ordinatione diuina, vt
antē ostensum est. Prophetauit *Cai-* *Caiphas.*
phas homo sacrilegus & scelestus, non Ioan. 11.
ob aliud, nisi quod esset pontifex anni
illius. Et notum est illud Christi antē
repetitum, Super cathedram Moysi se- *Matth. 13.*
derunt Scribæ & Pharisei, quæ ergo
dicunt facite, quod autem faciunt no-
lite facere. Quanquam nec pontifici
aut cardinalibus credendum esset, si al-
liter nobis scripturas interpretarentur,
atque ab Apostolis & apostolicis viris
sunt olim expositæ. Proinde Augusti- *Augu. epi-*
nus monuit olim suos, ne hereticis Do *sol. 4137.*
natistis crima obijcerent, nisi quod Nota præ-
non essent Catholici, ne similes sint *cepsū Aug.*
eis: qui (inquit) non habentes quod in *guisunt.*
causa suæ divisionis defendant, homi-
num crimina colligere affectant. Vos
autē (air) non ita didicistis Christum,
si tñ illū audistis, & in illo edoceti estis,
quippe qui fideles suos securos fecit, e-
riā de dispensatoribus malis, mala suæ

X 4 facien-

facientibus, & bona eius loquentibus,
cùm ait: Quæcumque vobis dixerint fa-

**Constitutio
ponificis.** cite. Idemque (referente Alfonso Vi-

uesio). Ecclesiam fecisse iudicat quic-

quid pontifices & Episcopi , cæteris
Christianis non refragātibus , faciunt.

Et hinc assumit potissimum medium
argumentationis contra Donatistas ,

qui Ecclesiam Christi de toto orbe v-

bi futura promissa est, perijisse affirma-

runt, & in Africa Donati parte reman-

fisse. Quod verò isti nescio quæ diplo-

mata pontificis proferunt. Ego ista in-

scio etiam pontifice (vt fit) à stultis lu-

cri gratia stulta potentibus dari credo.

Veluti & alia quædam partim calum-

nia dici , partim etiam quæ his inepta

videntur, ea à doctis aliter iudicari. Nec

mirum . Sapientia enim huius mundi,

stultitia est apud Deum, vt Paulus ait.

Cùm igitur hoc seculo (vt eò se referat

vnde digressa est oratio) tanta & tam

detestanda fiant , nemo opinor nega-

uerit , maiora esse hæc vitia illis quæ

prioribus seculi fuere. In his igitur nos

quid inflati erimus ? At hoc olim Pau-

lus in Corinthijs damnasit. Quin po-

tius eodem suadente luctum habe-

amus. Sed quæ lamentatio his calamiti-

tibus digna esse possit ? Qui fontes

lachrymarum tantis malis sufficerint?

Ita-

1. Cor. 3.

1. Cor. 5.

Quid agen-
dum in tā-
tis vitijs.

Itaque quod secundo loco proposi- *Altera pars*
tum fuerat videamus, quid in tantis *orationis.*
sceleribus, tamque diuersissimis do-
gmatibus homini agendum sequen-
dumque sit. Quod virtus sceleraque at- *Christi pre-*
tinet, nemo est adeo impudens atque *ceptum se-*
impius, ut magis putet sibi consilium *quendum.*
sequendum eorum, qui libertatem E-
uangelicam dant in occasionem carnis,
quam Christi, cui pater cœlitus voce
emissa dedit autoritatem docendo-
rum hominum, cum diceret: Hic est fi- *Matth. 17.*
lius meus dilectus, in quo mihi com-
placitum est, ipsum audite. Introite per *Matth. 7.*
arcam portam (inquit ille) quoniam
lata & sparsa via, que abducit in exi-
tium, multique sunt qui ingrediuntur
per illam, quoniam angusta est porta
& stricta via, quæ abducit ad vitam, &
pauci sunt qui inueniunt illam. Pauli *Roma. 13.*
item doctoris gentium. Abijciamus (ait) *Pauli pre-*
opera tenebrarum, & induamur arma
lucis, sicut in die honeste ambulemus,
non in commestationibus, & ebrieta-
tibus, non in cubilibus & impudici-
tijs, non in contentione & æmula-
tione, sed induamus Dominum Ie-
sum Christum, & carnis curam ne fa-
ciamus in desiderijs. Sicut exhibuimus *Roma. 6.*
membra nostra seruire immundicie
& iniquitati, ita nunc exhibeamus

X 5 mem-

membra nostra seruire in iustificatio-
nem. Stipendia enim peccati mors, gra-

tia autem Dei vita æterna in Christo
Iesu Domino nostro. Cæterum inter-
tot religionis Christianæ dogmata, ea-

deinque diuersa, quæ infirmioribus an-

cipitem cogitandi curam afferunt, ijsq;

que animus illorum quasi distrahitur,
quid sequendum est? Non desunt qui

ad Dei verbum veluti ad sacram ancho-

ram (quod aiunt) confugiendum cen-

seant. Ego certè verbum Dei tanta fa-

cio, quanti & illi, illudque perinde at-

que illi credo mansurum in æternum.

Cæterum ubi vnu et idem verbum va-

riè interpretantur multi, quid agendū?

quis erit iudex eius litis? ut verbi causa

verbum Dei est, Hoc est corpus meum,

quod pro vobis tradetur. Hæc verba

Christi quidam hoc modo intelligunt,

ut substantia panis materialis & vini

mancerent in sacramento altaris, hoc est,

ut simu sit veraciter panis & caro

Christi vinum & sanguis, quæ opinio

fuerat Viclefi, quam & recentiores se-

quuntur. Alij contrà assertūt, nō esse ve-

rū corpus Domini, sed signum corpo-

ris eius. Eius erroris author fuerat Be-

rengarius anno ab hinc 516. quæ postea

reuocauerat. Huc deinde errorem reno-

marūt recētores, de qua re cùm aliquan-

do

do in
tare
biti,
tiore
fert I
lucem
hæc v
nos h
nire,
guis
infir,
que p
Chri
omni
test,
Max
per sp
lestu
lumi
fa ser
ptura
Quo
trou
possi
ante
bus i
sit.
inter
aute
enim
clesi

do

do in conuentione Martburgēsi dispu-
tarent viri octo à suis velut lumina ha-
biti, post disputationem redditi incer-
tiores, hæc inter cætera prodidere, vt re-
fert Ioannes à Lasko in libello à se in
lucem edito, vbi Germanicè & Latinè *ne.*
hæc verba habentur: Quanquam inter
nos haec tenus non planè potuit conue-
nire, num verum corpus & verus fan-
guis Christi pani & vino corporaliter
in sit, debet tamen nihilominus vrra-
que pars altera erga alteram declarare
Christianam charitatem, quatenus id
omnino conscientia cuiusque ferre po-
test, & vtraque pars Deum Optimum
Maximum diligenter precabitur, vt is
per spiritum suum, verum eius rei intel-
lectum cōstabilire dignetur. Vides ista
lumina de uno & eodem verbo diuer-
sa sentire, sic & alia plurima sacræ scri-
pturæ loca variè ab illis exponi solent. *Hæretici*
Quo fit, vt verbo Dei, quod omnis con-
trouersia iudicem faciunt, dignosci nō
possit, qui nam istorum veram habe-
ant ecclesiam, vt si qui fortè sint qui-
tantur, non
bus nostra displiceat, illis accedere pos
posseunt ostē
fit. Nam de illius interpretatione est
dere Eccle-
inter illos altercatio . Apud utrosque sicut.
autem, vel apud omnes (in plurimas
enim sectas distrahuntur) simul Ec-
clesiam esse impossibile est , quippe

Conuentio
Martburgē
sis, in qua
disputationum
de religio-

Notæ verba
Doctorum.

X 6 quæ

Morbus hæ quæ vna sit. Illi autem alteri ab alteris non modo pro hæreticis, verum pro furiosis, & rursus alij ab alijs pro ido-reticorum.

lolatris vicissim habentur, omnes ta-men iactant Euangelium, eo insultant sibi met & nobis. Quo quidem morbo, vt antè dictum est, laborabant semper hæretici. Qui etiam morbus Arriano-rum tempore, totum ferè orbem infec-erat. Videre igitur licet ex hoc euiden-tissimo exemplo, in varijs dogmatibus non satis esse solum ad scripturam diuinam recurrere. Quid igitur facien-dum? hærendum in ambiguo? at istud non est credere, sed diffidere, idque non sine maximo malo, damnatione scili-ter æterna. Quorsum igitur, aut quo-

*Tertull. de
præf. aduer
jus hæret.
Ad Eccle-
siā catholi-
cā cōfigien-
dum in du-
bijs.
Ejaie. 59.
i. Tim. 3.*

usque progredietur tam perplexa con-tentio? Catholici & Orthodoxi nul-lum aliud perfugium in dirimendis li-tibus de negotio religionis agnoscunt, quam Ecclesiam Catholicam, quæ no-bis etiam diuinam scripturam tradidit, eiusque intelligendæ lumen habet, vt Deus apertè apud Esaiam testatur: Hoc fœdus meum cum eis, dicit Domi-nus, sp̄ritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non re-cedent de ore tuo, & de ore semini-tui, dicit Dominus, amodū in sempi-ternū. Quomodo enim verè dici pos-
fit

fit Ecclesia columna & firmamentum *Ecclesia fir-*
veritatis, si in controuersia, & dissen- *mamentū*
sione dogmatum vacillaret, nesciens, *veritatis.*
quid esset & fugiendum aut acceptan-
dum? Quorsum enim illi promissus *Ioan. 14.*
fuisset Spiritus sanctus? Filius item Dei *Matth. 6.*
dixisset, se permansurum cum ea ad
cōsummationem seculi. Qua de re an-
te à nobis dictum est. Quae per Deum
lex aut secta leuior esset Christiano-
rum lege, si cuius liceat impunè pro-
prio illam accōmodare sensui, & quic-
quid sibi visum fuerit, non de Spiritus
sancti (qui nemini vñquam post Apo-
stolos priuato homini promissus est)
arcano thesauro, sed de proprij cordis
abyssō, velut oraculum proferre? Ad
quid dixisset Christus? Si Ecclesiam nō
audierit, sit tibi tanquam Ethnicus &
Publicanus. Et Paulus: Denunciamus *Matth. 18.*
vobis fratres in nomine Domini no- *2. Theſſ. 3.*
stri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab
omni fratre ambulante inordinate, &
non secundum traditionem quam ac-
ceperunt à nobis: & alia his similia.
Cur Apostoli (vt est in Actibus Apo- *Act. 1.6.15*
stolicis) in vnum collecti de rebus con- *21.26.*
stituēdis consultarūt. Quod si in quæ-
stionibus religionis vnius, & non Ec- *Errores qua-*
clesiæ Catholicae iudicio standum es- *rundam.*
set, hac ratione certè non improban-

dus esset error Atrij, Christū esse crea-
turam afferentis, quod damnauit Con-
cilium Nicænum: Macedonij negan-
tis, Spiritum sanctum esse Deum, cum
dogma in Concilio primo Constan-
tinopolitano confutatum est: Nesto-
rij quoque hæresis affirmantis in Chri-
sto duas personas, in Concilio Ephes-
ino damnata. At pars non est totum.

**Concilium
in claman-
tes.**

**De principe
quodam.**

Præterea illi credere, qui nemini præ-
ter se credit, quo iure tenetur orbis. Au-
thoritatem Ecclesiæ Catholicæ in du-
bijs religionis Christianæ sequendam
& isti fatentur, toties Concilium in-
clamantes. Quamuis interim sibi non
constantes, constanter contra Conci-
lia faciant. Quamobrem temporibus
nostris principe quodam à doctoribus
quibusdā poscēte, vt de scriptis docto-
ris sui, (in cui⁹ ille verba ferè iurarat) iu-
dicium ferrent (nam ab alijs improba-
tum fuerat) synodiceq; constituerent,
quid ea in re tenendum sit, negarunt il-
li se facturos, nisi prius docti ex toto or-
be Christiano conuenirent, ne eo pa-
cto factum illorum in malū exemplum
traheretur, quid vnuſquisque pro arbitrio
suo dogmata in religione configne-

**Formatem
plorum.**

ret. Eius rei (ne scilicet ab Ecclesia ca-
tholica deficiant) admonentur Chri-
stiani templis ad formam corporis hu-

mani,

mani extrectis, in quibus cernere est,
quasdam partes angustiores, caput: quas-
dam ite latiores, humeros, & reliquum
corpus referentes. Nimirū ut credant *Ephe. 4.*
fideles se esse membra corporis mysti-
ci vnius, quae est Ecclesia, hoc est cœ-
tus fideliū, cuius caput est Christus. Ea
reigitur, vbi mortem oppetierint, in
cæmiterijs ad tempora corpora illorum
sepeliuntur. Sed quanam ratione ille *1. Cor. 10.*
membrum corporis mystici censendus
est, qui ab ea seipsum subducit? diuer-
sumque ab ea credit? Iam cùm in sym-
bolo profitemur nos Ecclesiam catho-
licam credere, an non eius authorita-
tem sequi velle nos, fatemur? alioqui
quomodo crederetur illud, cuius autho-
ritas negligitur. In tanta igitur assertio-
num varietate, ad Ecclesiā catholicam *Ecclesiæ*
confugiendum est, quae iudex est om-
nium contentionū: hæc hæresibus cun-
ctis processu temporū euangelicibus,
inter hæreticorū turbines & malorum
Christianorū allusiones permanet, &
in æternū permanebit, ut post aduersus
quam neutra inferorum porta nec er-
roris, nec iniuriaris præualere potest.
Qua de re Tertullianus vicinus tempo *Tertull.*
ribus Apostolorum ad cum modū in-
ter cetera scriptum reliquit in libro de
præscriptionibus aduersus hæreticos.
Con-

Tertulliani
verba ex-
pende.

Constat omnem doctrinam, quæ cum
illis Ecclesijs apostolicis, matricibus
& originalibus fidei conspiret, veritati
deputandam, id sine dubio tenentem,
quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli
à Christo, Christus à Deo suscepit, re-
liquam verò omnem doctrinam de men-
dacio præiudicandam, quæ sapiat con-
tra veritatem Ecclesiarum & Aposto-
lorum & Christi & Dei, hæc ille. Qui
etiam ibidem affirmat, veritatem do-
gmatum manifestari ex origine Eccle-
siarum, & ordine Episcoporum, ita per
successiones decurrente, ut primus ille
Episcopus aliquo modo ex Apostolis
vel apostolicis viris, qui tamen cum A-
postolis perseverauerit, habuerit autho-
rem vel antecessorem, quod apud hæ-
reticos non est. Huic subscribit Irenæus
in loco paulò antè citato, & cap.
c. 43. et 63. Nota verba Irenæi.
4. lib. 3. aduersus hæreses: Quæ autem
(inquit) sunt Ecclesiæ, cum magna di-
ligentia diligere & apprehenderé ve-
ritatis traditionem. Quid enim et si de
aliqua modica quæstione disceptatio
esset, nonne oporteret in antiquissi-
mas recurrere Ecclesiæ, in quibus A-
postoli conuersati sunt, & ab eis de
præsenti quæstione sumere, quod cer-
tum & reliquidum est? Quid autem, si
neque Apostoli quidem scripturas reli-

quis-

quissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesiæ? cui ordinationi assentient multæ gentes barbarorum eorū, qui in Christum credant, sine atramento scriptum habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Hæc ille scriptor veruissimus, qui cap. 3. lib. 3. dicit, se Polycarpum auditorem beati Ioannis Euangelistæ vidisse. Nec dissentit ab ijs D. Augustinus: Palam (inquit) est, quod in re dubia ad finem & certitudinem valeat authoritas Ecclesiæ, quæ ab ipsis fundatissimis Apostolorum sedibus usque in hodiernum diem durans, succedentium sibi tot Episcoporum serie, & populorum consensione firmitatur. Huc pertinet illud symboli in *Symbolum* Concilio Constantinopolitano, contra Macedoniū congregato editi: *Cre- Constanti- nopolitanū* dimus Ecclesiam apostolicam & Ca- *contra Ma- tholicam, &c.* Apostolica siquidem dic- *cedonium.* citur Ecclesia, quod Spiritus sanctus remittens peccata, non alibi resideret, quam apud Ecclesiam apostolicam, ab Apostolis per successiones cōtinuatas pro- cedentem, quibus Apostolis dictum *Iohann. 20.* est, Accipire Spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Ca-

Aug.con- tra Man.

Catholica Ecclesia.
Aet. 1.

Catholica, id est, vniuersalis, hoc est, per omnia loca & tempora diffusa, & per Apostolos eorumque successores continuata vsque ad nos, propagataq; vsque ad fines terrae, iuxta illud: Eritis mihi testes in Hierusalē, & in omni Iudea & Samaria, & vsque ad ultimum terrae. Hanc igitur Ecclesiā qui credit, iudicium in dubijs ab ea expetet, consilium prædictum gratissimorum & ve-

Fatuum Theodosij Cæsarē.
Lib. 9. tri. bift. cap. 18

tustissimotū virorum secutus. Quod aliquando Theodosius Cæsar fecisse legitur. Cum enim vidisset animos hominum in varias partes hæreticorū dormitatibus distrahlī, huic malo occurrere volens, in animū induxit, vt cum hæreticis disceptatio institueretur, quod consilium Agelio Episcopo communicauit, qui et si alioqui bonus fuerat, rationem tamē ex scripturis reddere non valebat. Itaq; Sisinnium lectorem suum per se locuturum constituerat. Is id consilij dedit, hæreticos scilicet de antiquis Ecclesiæ doctoribus interrogandos, vt si eos non acceperant, anathematizare auderent, quod durum videbatur: quod si hoc non facerent, à populo pellerentur: qua examinatione facta Theodosius hæreticos expulit, solisque orthodoxos souit. Sed de autoritate & consuetudine Ecclesiæ maiorum-

*Agelius E-
piscopus.*
*Consilium
Sisinnij.*

forumque legibus recentiorum quo- Recentiorū
rundam, eorumque doctissimorū sen- eorumq; dō
tentiam proferam, ut sciatur quid in va. etissimorū
rietate sequendum sit. Ego verò (in- consilium
quit Alfonsus Viruesius Episcopus Ca. Alfonsus
narieñ. de varietate assertionum dispe- Phil. 1.
rens) de his omnibus ita iudico, ut quae
ab vniuersali Ecclesia perpetuò sunt
credita, & obseruata, ea tanquam ora-
cula diuina religiosè suscipiam, & v-
niuersis hæreticorum dogmatibus præ-
feram. Nihil enim alind, quam hæreti-
ci mihi sunt, quicunque aduersus hæc
scribunt, aut docent. De consuetudine
Ecclesiæ quanti illam fecerit Diuus
Paulus, nos paulò antè diximus. Quæ D. Paulus
verò (inquit idem) nouis sunt inter quæ ife-
Christianos traditionibus exorta, ita rit cōsuetu-
rit nullo modo in sacris literis anteā dinē Eccle-
fuerint, illa si conciliorum aut pon- sīe, antè
tificum sint decreta, ut leges & pla- dictum est.
cita Christiana reipublicæ perquām v-
tilia venerabundus suscipiam. Quo- Confuetudo
ties autem de diuinis aut humanis hi- populi chri-
sce legibus alicubi fortassis ambigi- stiani.
tur, optima mihi legum interpres est
Christiani populi generatim recepta
consuetudo. Nam cæteræ omnes in- Interpretat
terpretationes, quas hæretici hactenus
attulerunt, velut humana figmenta,
& carnis tantum prudentiæ innitentes
marce-

476 D E C O R R V P. M O R,
 marcescunt & emoriūtur. Omnis nan-
 que caro fœnum, & quod natum est
 ex carne, caro est, cæcidit fœnum, &
 quotidie cœdit, quod et si diu aliquoties
 durare videatur, tandem arescit. Ver-
 bum autem Domini manet in æter-
 num. Cui verbo quantumuis illud sibi
 omnes hæretici arrogant, sola Ecclesia
 Catholica innititur. Huius rei signum
 est haud obscurum, quod hæretibus
 cunctis processu temporum euanescen-
 tibus, sola Ecclesia Catholica inter ha-
 reticorum turbines, et malorum Chri-
 stianorum, quibus vterque ordo satis
 abundat, alluviones permanet & in æ-
 ternum permanebit, vrpote aduersus
 quam neutra inferorum porta nec erro-
 ris nec iniquitatis præualere potest.
 De opinionib⁹ verò que inter orthoda-
 xos sine fidei offenditione quotidie oriun-
 tur hæc dicit: Horum omnia, in quibus
 doctores sibi mutuo aduersantur, pri-
 uata mihi videntur & phantastica, v-
 trorumque frequenter commenta, sem-
 per tamen alterorum. Quorum for-
 tasse requiras illorum scilicet, qui magis à veterum doctrinis & traditioni-
 bus distant. Nam (mea quidem sen-
 tentia) ea tantum ad intellectualem sa-
 pientiam pertinent, aut propriis acce-
 dunt, in quibus neotericis inuicem &

cum

*Sola Eccle-
 sia Catho-
 lica verbo
 Dei inniti-
 tur verè.*

*Sententia de
 Doctoribus
 sine offen-
 sione fidei
 inter se cō-
 tendenti-
 bus.*

cum veteribus conuenit. Hæc ille adjiciens pluribus verbis antiquos sanctos variasse interdum sententijs, contendisse verò penè nunquam. Erasmus *Eras. Rose.*
 verò Roterodamus in quadam epistola, & dialogo sic loquitur : Pugnet qui volent, ego censeo leges maiorum reuerenter suscipendas, & obseruandas religiose, velut à Deo profectas, nec esse tutum, nec esse pium de potestate publica sinistram serere aut concipere suspicionem : & si quid est tyrannidis, quod tamē non cogat ad impietatem, latius est ferre, quām seditione relustari: hæc ille. *Solutio ob-*
Quod verò isti queruntur, traditiones humanas suscitari, træditio-
cum omnes aboleuerit gratia Christi. nibus.
 Respondet Alfonsus : dupli causa *Alf.phil.14*
 (inquit) **C H R I S T V S** abstulit iugum legis, quarum neutra cogit, ut nobis auferantur: Primiò (vr/prætermittā mysticas illas significaciones, que Christo adueniente cessarunt) veteres Hebreorum ritus Deus ipse tradiderat, qui pondus quoddam diuinæ seueritatis præ se ferebant, atque adeò spiritum timoris potius quām amoris gignebant affectum. Graue enim erat, & cui tolerando impares essent humanæ vires, illud subinde répetitum, Ego Dominus, hæc dicit Dominus, & similia.
Nostros

L e g i s i u g u
duplici cau
sa Christus
abstulit.

*Ritus Chri-
stianæ Ec-
clesie.*

Nostros verò ritus Christus ipse tametsi verus homo non edidit , tantum tradidit autoritatem Ecclesie, ut ipsa sibi præscriberet ritus, quibus pietatem præstaret & religionem, qui ab hominibus instituti humanae imbecillitatis rationem in primis haberet, vt habent, essentque humanae prouidentia & auctoritate mutabiles . Præterea veteris legis traditiones obsitae erant præcep-
Traditiones ptis & intermissionibus , terrible-
Ecclesie nō que contestationes saepius obtunde-
aferū capi bant, nisi mordicus seruarentur: nostrarē
tale pericu- verò traditiones nihil capitalis pericu-
lū trāgref- li afferunt transgressoribus , modò ab-
foribus, si sit animus impius aut contemnens . In
*absit ani-*mus impi⁹** hac enim sententiā sum , quamdiu
Ecclesia non improbat, cuius inter-
rim authores habeo grauissimos at-
que doctissimos: hæc ille. Qui huma-
nas traditiones duplices esse ait: alter⁹,
quæ nihil nouum inducant, sed tātum
*præscribunt tempus, locum & mo-*dum, quorum quædam pietatis & re-**
ligionis opera à C H R I S T O proba-
ta & instituta, aut si maiulis præcep-
ta commode & oportunè fiant. Alter⁹
verò, quæ nouum aliquem cultum
aut ritum aliás non præscriptum indu-
cunt. Prioris generis exempla sunt ie-
junium, preces, eleemosynæ, &c;cæ. Po-
sterio-

*Humanæ
traditiones
duplices.*

terioris, vestitus varietas, qua aliter
clericis simplices, aliter episcopi, aliter
monachi, aliter seculares induuntur.
Item varijs ritus sacrorum, quibus ali-
ter quadragesimæ tempore, aliter resur-
rectionis, aliter festis, aliter profestis
diebus celebratur. Hæc ille, & plura de
traditionibus. Quam materiali latif-
simè tractauit Martinus Peresius Gui- *Martinus*
dxiensium episcopus vir pius & do- *Peresius de*
cetus. Sed his absolutis signa Ecclesiæ tradicioni-
verè expendamus, nam hodie vbinā sit, *bis.*

1 à multis dubitatur. Ecclesiæ veræ si-
gna in vniuersum sunt quatuor: vnum, *Signa Ec-*
doctrina sana verbi diuini, iuxta illud cleſiæ veræ
Christi, Oues meæ vocem meam au-
diunt. Iudicium autem doctrinæ sanæ, *Ioan.10.*

2 & interpretandi verbi diuini esse penes
Ecclesiam, paulò antè ostēsum est. Al-
terum signum, rectus Sacramentorum
vſus, de quibus in Scopo Biblico no-
stro differuimus. Prædictis duobus si-
gnis Ecclesia Christianorū distingui-
tur maximè à cœribus Ethnicorū, et
Iudæorum, quorū vtrique & sana do-
ctrina & sacramentis noui testamenti
carent. Tertium signum, est ynitas que
vinculo charitatis & pacis continetur,
ac membra Ecclesiæ conglutinat, vt non
solti quo perpendicularis sanctorū cōsen-
sus ab Apostolis vſq; ad nos recepit, &
apro-

3

480 D E C O R R V P . M O R .
approbavit, idem sentiant, sed etiam
idem loquantur, monente Apostolo:
Obsecro vos per nomen Domini no-
stri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis om-
nes, & non sint in vobis schismata, fratres
autem perfecti in eodē sensu, & in ea-
dem sententia. Et alibi. Vnum corpus,
vnum spiritus, vnum Dominus, vna fi-
des. Et charitatem Christus suorum di-
scipulorum signū esse dixit: In hoc co-
gnoscent omnes, quia discipuli mei es-
tis, si charitatem habueritis inter vos.
Quartum signum Ecclesiæ veræ est,
quod sit Catholica, hoc est, vniuersalis,
quæ vniuersalitas referenda est ad tem-
pora & loca. Tempora quidem, quia
ex omnibus ætatibus mundi Ecclesia
congregatur. Nouerant enim Sancti
ab orbe condito C H R I S T U M ven-
turum, & regnum diaboli destructu-
rum. Quod vero attinet locorum uni-
uersitatē, manifestum est, Ecclesiā per
omnia loca diffusam ex illo Psalmogra-
phi, Postula à me, & dabo tibi hæredi-
tatē tuā, & possessionem tuam termi-
nos terræ: & ex illo suprà citato, Eritis
mihi testes usque ad ultimum terra.
Hæc posteriora duo signa distinguunt
Ecclesiam Christianam veram à schis-
maticorum & hæreticorum gregibus,
qui vinculum pacis rumpunt, & à Ca-
tholica

I Cor. 1.

Ephes. 4.

Ioan. 11.

Psal. 2.

Act. 1.

tholica vnione seipso in perniciem suam diuellunt, dum partem toti atq; vniuersæ Ecclesiæ anteferunt: quales inter cæteros fuere Donatistæ, de quibus antè dictum est: & alij permulti. Ineprissimum igitur est, de Ecclesia dubitare, quænam, aut ubi sit. Ea enim quæ sectis, hæresibus suborientibus, & intercedentibus ab ipso Christi tempore, et ab orbis initio usque ad nostra, pâlaim & in aperto perseverat. Est enim ciuitas super montem posita. Lucerna non sub modio latitans, ut quidam sanguint, quo nō sit cuius iudicio damnatur, sed super candelabrum accensa, ut & dignosci possit ab omnibus, & ijs qui ad illam acceſſerunt lucere. Huius est, vt ait Paulus, captiuare omnem intellectum in obsequium C H R I S T I. Qui à Christo capite orta, & in Apostolis ac martyribus propagata, per varius gradus Christianorum eandem fidem profitentium, & obedientiā pontificibus, & cæteris hierarchis præstantium, hucusque perseverat. Ab hac non est cur quispiam propter malos se segreget, cum in Ecclesia militante usque ad finem seculi boni cum malis futuri. Quod C H R I S T U S indicat, Ecclesiā comparans decem virginibus, quinque prudentibus, & quinque fa-

Donatistæ.

Alf. Ver.

Ecclesiæ

que.

Matth. 5.

Quare recē

tiores dicāt

inuisibilem

Ecclesiā.

1. Cor. 10.

Solutio ob-

iectionis eo

rū qui pro-

pier males

ab Ecclesiā

se segregat.

X tuis,

Matth. 25. tuis . Sagenæ missæ in mare , ex omni
Matth. 13. genere piscium congreganti , tritico se-

Boni et ma- minato in agro , inter quod succreue-
li Christia- rant zizania. Interest tamen . Nam bo-
ni quomo- li in Ecclesia ita esse existimandi sunt,
do sunt in vt ipſi ſint domus Dei ſeu viua membra
Ecclesia. corporis mystici , qui quidē ſoli Deo no-

2. Timo. 2. ti ſunt , iuxta illud Pauli , Nouit Domi-
nus , qui ſunt eius . Malis verò per quan-
dam colligationem professionis ac ex-
terioris participationis sacramentorū ,
non ſecūs ac palea in tritico , vel ſicut
quædam membra putrida languidavé
in corpore humano , hi quamdiu non
excomunicentur , ſunt eo modo in
Ecclesia : vt liquet ex Pauli epiftola ad
Corinth. 1. cap. 5. Sed de Ecclesia latius
in Scopo , noſtro biblico ſcripſimus .

Verba Chri- Nupc ad exemplum de corpore Chri-
ſti de ſacra ſti antè propositum reuertamur , ilud
vmento cor- que iuxta præcepta prædicta examine-
poris eius imus , catholicæ Ecclesiæ iudicium re-
examinan- quirentes , idque paucis , neque enim
tur. hanc materiam latè tractandam nunc
inſtituimus , ſolūm gratia declarando-
rum dictorum exempli cauſa protuli-
mus . Breue enim eft iter docēdi per ex-
empla , & efficax . Ecclesia catholicæ di-

Materia re- uiuitus edocta religionis Christianæ
ligiōis Chri- materiam ſeu obiectū (quod eft Deus
ftianæ qua- operaq; eius) tale eſſe ſcit , vt null⁹ crea-
146. tus

tus intellectus illud peruestigare poterit, cuius rei inter cæteros Diuus Paulus est testis. Qui quamvis tertij cœli mysteria cognouerat, tamen de rebus quibusdam quasi stupefactus in hæc verba prorupit: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quæ incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inperuestigabiles vitæ eius. Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Idemque dixit, fidem esse argumentum non apparentium, quod scilicet in religione Christiana non requiruntur argumenta, hoc est, rationes facientes fidem rei dubiæ, sicut in rebus humanis & naturalibus, sed fides ipsa, quæ in duinis vicem argumentorum obicit, ut scilicet quemadmodum illa indubitata habentur, quæ argumentis firmis comprobantur: ita certissima existimanda sunt, quæ fide apprehenduntur. Et veluti in rebus naturalibus argumenta sequitur agnitus, ita in diuinis fidem, dicente Esaia: Nisi credideritis, non intelligeris: proinde captiuans intellectum in obsequium CHRISTI, vt Paulus docet, comprobauit verū Christi corpus, & sanguinem in sacramento altaris sub speciebus panis & vi-

*Rom. ii.**Hebr.e.ii.*
*Cur fides nos minetur argumentum à Paulo.**1.Cor.10.**Sententiaca tholica Ecclæ de corde Christi*

Y 2 . tia-

riatis pane in corpus, & vino in sanguinem, ut scilicet sint accidentia tantum panis, sapor, albedo, &cæ. non tamen ipse panis: idq; anno ab hinc. 341.

Conciliū Lateranū oecumenicum. in concilio magno Laterano, cui interfuere Hierosolymitanus et Cōstantinopolitanus Patriarcha, Metropolitani 70. Episcopi 400. Græci & Romani iimperij legati, Regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliae, &

Cypri oratores. Id autem factum propterea, quòd id in dubium vocabatur ab aliquibus, nō quòd ante concilium illud, panis non transformaretur in corpus Christi & vinum in sanguinē. Veliuti filius ab æterno fuit homousios, id est, consubstantialis patri, tamen cum Arrius contrarium affirmaret, filium

Sentētia Ni Dei extrinsecus creatum, conciliū Nicenī cōcilij cænum decreuit, filium Dei esse homousion, id est, consubstantiale, hoc est, ex ipsa deitate patris, non aliundè progenitum. Par ratione & de transubstantiatione sentiendum est, quam ante conciliū Lateranum Ecclesia credidit. Iam inde ab Apostolis edocta, vt liquet ex authoribus grauissimis, et maximè pijs. Quorum testimonia collecta extant in locis communibus apud Hofmeisterum, & Martinum Petersium, ex quibus hic breuitati studes,

pau-

pauca proferam. Cyprianus martyr.3. *Cyprian.*
 Epist.lib.2. Calicem Dominus obtulit *Testimonia*
 (inquit) & vinum fuisse, quod sanguine *authorū* ve
 nem suum dixit, vbi transsubstantia *tūtissimo-*
rum de cor
fuisse. Ambrosius de Sacramētis, quem p̄ore Christi
librum esse Ambrosij Augustinus a-
Ambrosius
gnoscit: Panis est (inquit) vſitatus ante
verba, vbi accessit consecratio, de pane
fit caro Christi. Theophylactus in Theophyls.
Matthæū, Ineffabili operatione trans-
formatur, etiamſi nobis videtur panis.
Et in Marcum, Deus infirmitati no-
ſtræ condescendens, speciem panis &
vini ſeruat, in virtutem autem carnis
& ſanguinis tranſelementat. Neque
solum veteres Christiani id credide-
runt, sed etiam adorarunt exemplo Ma Matth. 2.
gorum, mulieris Cananeæ, cæci nati, Matth. 15.
aliorumque, quos C H R I S T U S mi- Ioan. 9.
nime vituperavit ob honorem ſibi ex- Ioan. 5.
hibitum. Qui etiam de ſeipſo dixerat:
Omnes honorificant filium, ſicut ho-
norificant patrem. De qua adoratione
est illud Augustini de carne C H R I-
S T I, dicentis: Nemo illam manducat, In Psal. 98
nisi adorauerit: cui non omnino diſsi-
mile illud Pauli: Probet autem ſeip- 1. Cor. 11.
ſum homo, & ſic de pane illo edat, &
de calice bibat. Qui enim manducat &
bibit indignè, iudicium ſibi mandu-

cat. & babit, non dijudicans corpus Domini, hoc est, expositore Photio, non dijudicans corpus Domini, sed eo tanquam promiscuo & indifferente cibo videntes, atque ita ad ipsum accedens. Neque enim humanitas à divinitate separatur, neque corpus mortuum accipitur. Cùm CHRISTVS resurget ex mortuis, iam non moritur. Vnde & ipse CHRISTVS apud Ioánum: Qui manducat me, & ipse viuet propter me. Quod si id tibi impossibile videtur, quod in cœlos ascenderit, vide ne omnipotentiæ Dei deroges, apud quem non erit impossibile omne verbum, dicente Angelo. Præterea, ne in ratiocinationib⁹ tuis euaneas, quas etiam religio Christiana (vt paulò ante ostendi) respuit. Postremo, ne (vt ait Paulus) in lapidem offensionis impingas, sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali, & omnis qui credit in eum, non confundetur. Impossibile videbatur rationem humanā spectes, vt is quem viderant Apostoli integrū, daret se ipsum manducandum duodecim Apostolis, erat tamen verum (id quod ex verbis Christi credit Ecclesia catholica) Hoc est (inquit Christus, quasi digito demonstrans) corpus meum, quod pro vobis

solutio per instantium

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

Romanus 6.

Ioannis 6.

Solutio obiectionis.

Lucas 1.

Apostolus ad Corinthus 9.

Esaia 28.

<div data-bbox="512 234 602

vobis tradetur. Nō dicit hic panis, neque panis pro vobis traditus: quomodo igitur & nūc etiam, quamvis in cœlos ascenderit, id facere non potest, alioquin nisi ut verba sonant accipienda essent, Christus ipse non tacuisse tantum mysterium, neque Apostoli. Illud *Notatur* autem maximè mirandum in pluribus *quorundam* huius seculi hominibus, qui licet credunt verum Christi corpus esse, non tamen adorant, negantes ea de re præceptum extare. Paratiores isti volunt esse in cultu Dei quā hominū. Cūm enim Imperatorem aut regem, seu quempiam alium vident, licet in habitu dissimulato: reuerentur tamen, neque nouo ad hoc opus habent præcepto, sed satis est, quod illis non prohibetur reuerentia. Dauid olim arcæ reuerentiā exhibendam præcepit, ex qua à Deo oracula dabātur: Adorate (inquit) scabellum pedū eius, quoniam sanctum est. Tu verò Deum verum non adorabis? at qui scriptum est: Dominū Deum tuū adorabis. Qui autē honor debetur *Deutero. 6.* patri, is filio, ut proximè ostēsum est. Iste *Matth. 4.* sanè haud dissimiles videntur seruo illi *Ridiculus* ridiculo, qui Dño ei⁹ in luto h̄erete, serumq; in clamāte, ut manu porrecta illi auxiliū ferret, ille operiri iussit, donec indicē inspiceret, an, si fortè Dominus

Y 4 in

in cœnum prouolueretur, illi extrahen-
dus esset. Ita enim inter illum & Do-
minum conuenerat, vt ea tantum face-
ret, quæ in indice haberentur descripta.
Sed hactenus ostendimus, quid Eccle-
sia catholica de Christi corpore sentiat,
quæ quidē materia planius est ab alijs
tractata. Cùm igitur ex præcedentibus
manifestum sit, in examinandis quæ-
stionibus religionis, ad Ecclesiam ca-
tholicam recurrendum esse: videāt isti,
quām rectè faciant, qui Ecclesiæ autho-
ritate eneruata, noua sibimet dogma-
ta, nouas constitutiones comminiscun-
tur, & constituunt, præsertim ab Eccle-
sia catholica dissidentes. Sed hactenus
de his, quæ à me præposita fuerunt, di-
ctum esto: supereft, vt vos omnes pro-
pietate Christiana, meaque in vos ani-
mi promptitudine cohorter, non vt
nescios doceam, aut quasi oscitantes
excitem, sed vt vtrō currentibus cal-
car adderem, quò curratis alacrius, vo-
bisque negotijs Reipublicæ occupa-
tis in mentem ea reuocem. Subeant vo-
bis in mentem (obsecro per I E S V M
C H R I S T V M) dicta, quibus apud
Esaiam Dominus Iudæos alloquitur:
Lauamini & mundi estote, auferte ma-
la cogitationum vestrarum ab oculis:
eft Iudæos. meis, quiescite agere peruersè, discite
bene

*Notantur
quidam.*

*Epilogus ad
Hungaros.*

Esaie. 3.

*Verba Dei
quib⁹ olim
allocutus
eft Iudæos.*

benè facere, querite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Non est (inquit idem) abbreviata manus Domini, vt saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius, vt non exaudiat. Sed iniuriae vestrae diuiserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret: Manus enim vestrae pollutæ sunt sanguine, & digitæ vestri iniuriate, labia vestra locutæ sunt mendaciū, et lingua vestra iniuriam fatur. Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè, sed cōfidunt in nihili, pedes eorum ad malum currunt & festinant, vt effundant innocentem sanguinem, cogitationes eorum cogitationes inutiles, vanitas & contritio in vijs eorū, vias pacis ne scierunt. Propter hoc (ait Dominus) elongatum est iudicium à vobis, & non apprehendet vos iustitia, expectauimus lucem, & ecce tenebræ, splendorē, & in tenebris ambulauimus, palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attractauimus, impegnatus meridie quasi in tenebris, rugiemus quasi vrsi omnes, & quasi columbae meditantes gememus. Expectauimus iudicium, & non est, salutem, & elongata est à nobis. Multiplicatae

Esaie. 30.

Y 5 sunt

funt enim iniqüitates nostræ, vos de-
pasti estis vineam meam, & rapina pau-
peris domo vestra. Quare atteritis po-
pulum meum, & facies pauperum com-
molitis? Vae qui prædaris, nōnne & ip-
se præliberis? & qui spernis, nōnne &
ipse sperneris?

Esaie. 33.

Esaie. 5,

Cum consummaueris deprædationem, deprædaberis. Ostendam vobis (inquit) quid ego faciam vi-
neæ meæ, auferam sepem eius, & erit
in direptionem. Diruam maceriam ei-
us, & erit in conculcationem, & po-
nam eam desertam. Vae qui iustificatis
impium pro muneribus, & iustitiam
iusti auferris ab eo: propter hoc sicut
deuorat stipulam lingua ignis, & calor
flammæ exurit, sic radix eorum quasi
fauilla erit, & germen eorum ut puluis
ascendet: abiecerunt enim legem Do-
mini exercituum & eloquium sancti
blasphemarunt. His verbis vos com-
moti, ad honestissima quæque & vt-
lissima consilia animum adjiciatis. Ne

**Adaptatio
verborum
Dei.**

Ephes. 4. patiamini obsecro vos quouis vento
doctrinæ circumferri, in nequitia ho-
minum. Illud sibi maximè persuasum
habentes, non vnius cuiusvis aut priua-
rēto doctri torum paucorum: verū Ecclesiæ,
næ circum- quam vos credere profitemini, iudicio
ferendus standum esse. Seruate fidem fenes, quā
homino. adolescentes inuenistis, quā à ma-

iori-

ioribus vestris vnā cum professionibus accepistis, in qua quosdam etiam ex genere vestro, Deo placuisse certissima iudicia extant. Quod tamen idololatria, ut isti vocant, neutriquam evenisset, cū sine fide placere Deo impossibile sit. Et ut donetur quædam recentia veteribus esse utiliora Ecclesiæ: certè necessaria esse non possunt, alioqui *iectionis*. maiores nostri, qui huiusmodi dogmata nescierunt, haud habuissent Ecclesiæ. Etenim Ecclesia minimè vocanda erat illa, cui aliquid tanto tempore defuit ad salutem, nec si tantillo quidem defuisse. Moueamini vel exemplo Sceuanorum populorum Africæ, Tom. 1. quorum maiores sacris initiati fuerant, Exemplum docentibus Bartholomæo Apostolo, & Sceuanoru[m] Philippo diacono. Apud hos enim temporali populi Afri merè descendentes à religione, totius concursu multitudinis, lapidibus obruuntur. Semel verò suscepit religiosus titus, præceptaque temerè transgressos, & de Deo diuisque eius impiè loquentes, in foro viuos comburunt. Ne excidat vobis factum Francisci Regis Galliae Christianissimi, qui, cùm secta sacramentariorum pullulare inceperat, sparsis passim libellis famosis, quibus sacrosanctæ Eucharistiae honor, & reverentia eleuaretur, *Factum Regis Galliae memoradū.* *Appendix Chro. Car.*

Y 6 vehe-

vehementer commotus, quanta maxima potuit religione, atque cæmeronia, indictis solennibus supplicationibus, scelus hoc expiauit, pedes ipse aperto capite, piacularē faciem ardentem gestans, pone sequentibus regina, liberisque, & aulæ primoribus omniq; populo. Qui & concione pomeridiana omnes ad exterminandam eam hæresim nulla ratione, aut generis, aut amicitiae habita, hortatus est: testatus etiam, se vel suum etiam brachium recisurum, si ea occasione infectum putaret, sontes deprehensos viuos exuri iussit. Agnoscite summum Ecclesiæ pastorem, quem Imperator Christianus cum Regibus cæterisque principibus Christianis agnoscent, Christianoque more venerantur. Id quod & omnes Reges vestri haec tenus fecerunt, à quo etiam corona regni, et potestate crucis, regibus vestris præferenda honestati sunt. Terreamini exemplo Sedeciae regis Iuda, qui cùm verbū Dei neglexisset, Ieremiæque prophetiam contemplisset, à Nabuchodonosore rege Babyloniorum captus, in conspectu suo filios trucidari vidit, ipsi autē eruti sunt oculi, Hierosolyma funditus euersa, templum Dei iussu erectum, destruetū est, selectissima pars Iudaici populi

*Ecclesiæ ū-
mus pastor*

*Horredum
exemplū Se-
deciae regis
Iuda.*

in captiuitatem abducta est, quain 29. *Ierem. 28.*
 annis pertulit. Suaserat enim Ieremias *Ierem. 39.*
 ex mandato Dei Sedeciae, vt Nabucho *Ierem. 15.*
 donosori Dei seruo (sic enim eum ap-
 pellat) se dederet, quo populus peccata
 sua agnoscere possit. Agnoscite igitur *Peccata d-*
& vos peccata vestra, Deumque opti- *gnoscenda,*
mum maximum communibus voci-
bus precemini, ne patiatur ille vos de-
glutiri ab eo, in cuius rictu iam ferè hæ-
retis. Date operam, vt patriam (quæ
omnium charitates una complexa est)
iam ferè collapsam, consilijs sanis &
auxilijs promptis iuuetis, memores il-
lius, Malum consilium consultori pes-
fimum: cuius rei præter cæteros pluri-
mos (vt vestra exempla domestica pro-
feram) testis est Vidus, testis Nico- *Vidus.*
laus Gara, qui mala consilia dum Re- *Micolaus*
gibus præberent, & illis, & sibi plu- *Gara.*
rimum incommadarunt, cædem deni-
que accersierunt. Cogitate cum ani- *Vaticinium*
mis vestris quid in Chronicis vestris li- *Bonfinij li-*
teris mandatum sit: Plurima mala, non *4. dec. 3.*
priùs in Hungaria cessatura, donec se
quisque metiri, coercere ambitione, a-
lienā dimittere, inuidia carere, mutua- *Concordia*
que concordiam amare didicerit. Qua
quidem cōcordia(ait ille) paruae res cre *Principes*
scunt, discordia maximæ dilabuntur. *vestri quo-*
Nō desunt vobis principes, pietate insi *les.*

Y 7 gnes,

gnes , qui ita vtilitatem omnium re-
strum tueri parati sunt , vt quicquida-
gunt , ad eam referunt , obliiti commo-
dorum suorum , adeo ut mortem oppre-
tere non dubitarent , dummodò sint vo-
bis profuturi . Proinde cùm videam sic
affectos , non est quod illos in præsen-
tiarum alloquar , præsertim cùm prin-
ceps illustrissimus præcepta salubriae
fiduè audiat , ijsque aures eius vndique

Princeps be-
ne educan-
dus.

Leo pōtifex
ad Cardi-
nalem Stri-
goniensem
de Rege Lu-
douico.

Regina adhibeat omnes , quoad seat-
que sua per ætatem regere posse . Nam
vt arborum semina (ait quidam) dum
pusilla sunt , palis indigent , quibus ni-
tantur , ne ventis & tempestatibus in-
curuescant , obliquitatemque ducant
crescentia : Sic puerorum ingenij , mo-
deratore opus est , & magistro , qui ea re-
gat , atque contineat , ne flectere in vi-
tia , malasque artes possint , ad quas te-
nera omnis , & infirma ætas , pronus
maximeq; lubricos lapsus habet . Id au-
tem vel eo magis faciliudum , quod Do-

Hierem. 13. minus apud Hieremiā dicat : Si potest
Expēde Dei mutare Aethiops pellem suam , aut Par-
ditum. dus varietates suas , & vos poteritis
Similitudo benefacere , cùm didiceritis malum.
Plutarchi. Non uno supplicio dignus est , qui fon-

tem

tem publicum vnde bibant omnes, vne- ab Erasmo
neno inficiat: ita nocentissimus est, qui repetita.
principis animum prauis infecerit opini- In corrupto
tionibus, quae mox in tot hominum res principi- perniciem redundent. Si capite plectri- pus, si qui
tur qui principis monetaria virtiarit, quam forie sint.
tò dignior est eo supplicio, qui principi- pem corruperit. Quod dicit coronatum sa-
cro diademeate Regem, etiam si bestijs Reges hunc
comparari posset, nunquam tamen si- randi.
ne maximo scelere laedi posse, quidam Bonifacius
generis vestri dixerat. Quod & David li. 2. dec. 3.
Rex senserat, qui suadenti seruo ut Sau-
lem persecutorem suum interficeret:
Propitius (inquit) mihi Dominus, ne
extendam manum meam in C H R I-
S T V M Domini. Quonam animo in
principes iustos, pios, benignos, publici
commodi studiosi esse debetis? Vos ve-
rò sacerdotes Domini, quos Deus no- Sacerdotes.
mine Angelorum exercituum Domi-
ni dignatur, satagite ut labia vestra cu-
stodian scientiam, & ne de vobis il-
lud dici possit, quod de sacerdotibus
Iudeorum à Domino dictum est: Re-
cessistis (inquit) de via, & scandaliza-
stis plurimos in lege, propter quod &
ego dedi vos contemptoribus, & hu-
miles omnibus populis, sicut non ser-
uasti vias meas, ita Dominus. Adnit-
mini cōseruare vestra, quibus ab initio
parta

parta sunt. Imperium enim facile his
artibus retinetur, quibus ab initio par-
tum est, ut ait Sallustius. In summa, o-
mnes ea curate, facite, que vobis hono-
ri & utilitati, Reipublicæq; emolumen-
to essent, & (quod omniū maximum et
præcipuum est) in gloriā opificiis rerum
Dei cedant. Qui ut agnoscatur, &
celebretur omnia creauit. Hūc
timentes omni bono
non minuen-
tur.

FINIS.